

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:
toth_tunde_2024_05_27_ujabb.docx

Ким подано:
Ерік Марусич

Дата перевірки:
2024-05-31 10:05:31

Дата звіту:
2024-05-31 10:16:58

Ким перевірено:
I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:
55

Кількість слів:
13096

Схожість 4%	Збіг: 28 джерела	Вилучено: 14 джерела
Інтернет: 25 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 0%	Кількість: 13 джерела	Перефразовано: 118 слова
Цитування 25%	Цитування: 405	Всього використано слів: 19184
Включення 0%	Кількість: 9 включення	Всього використано слів: 260
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 4 слова

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
УГОРСЬКА ОСВІТА НА ЗАКАРПАТТІ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ
ТОВТ ТИНДЕ ОЛЕКСАНДРІВНА
Студентка II-го курсу
Освітня програма «Історія та археологія»
Спеціальність Історія та археологія
Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник: **Гіреш-Ласлов Корнелія Карлівна**
доктор філософії, доцент кафедри
історії та суспільних дисциплін

Завідувач кафедрою: **Чотарі Ю.Ю.**
канд. іст. наук, доцент

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ /20__

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

Кваліфікаційна робота
УГОРСЬКА ОСВІТА НА ЗАКАРПАТТІ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Рівень вищої освіти: магістр

Виконала: студентка II-го курсу
ТОВТ ТИНДЕ ОЛЕКСАНДРІВНА
Освітня програма «Історія та археологія»
Спеціальність Історія та археологія

Науковий керівник: **Гіреш-Ласлов Корнелія Карлівна**
доктор філософії, доцент кафедри
історії та суспільних дисциплін

Рецензент: _____

Берегове

2024

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem és Társadalomtudományi Tanszék

**MAGYAR OKTATÁS KÁRPÁTALJÁN
A FÜGGETLEN UKRAJNÁBAN**

Magiszteri dolgozat

Készítette: Tóth Tünde

II. évfolyamos Történelem és régészet

szakos hallgató

Témavezető: Hires-László Kornélia

PhD, docens

Recenzens: Molnár D. Erzsébet

Beregszász – 2024

ЗМІСТ

Вступ	7
I. Спадщина радянської доби - від першого Закону про освіту до 1999 року...11	
1.1. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про мови» (1989) :.....	11
1.2. Закон «Про освіту» (1991).....	11
1.3. Конституція України (1996).....	15
1.4. Закон про національні меншини (1992).....	16
1.5. Рішення про дошкільну освіту (1993).....	17
1.6. Рішення про загальну середню освіту (1993).....	17
1.7. Закон про професійно-технічну освіту (1998).....	17
1.8. Закон про загальну середню освіту (1999).....	18
1.9. Наказ про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти.....	18
II. Оцінювання у 2000-х роках, Болонський процес.....	20
III. Запровадження незалежного тестування та модернізація системи освіти (після 2005 року).....	23
3.1. Постанова Кабінету Міністрів України № 1095 від 25 серпня 2004 року «Деякі питання зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти».....	23
3.2. Постанова Кабінету Міністрів України № 1312 від 31 грудня 2005 року «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти».....	24
3.3. Наказ Міністерства освіти і науки № 1171 від 25 грудня 2007 року.....	25
3.4. Наказ Міністерства освіти і науки № 1172 від 25.12.2007 про затвердження умов прийому до вищих навчальних закладів України.....	25
IV. Реформи у сфері вищої освіти.....	27
4.1. Закон «Про вищу освіту» (2014).....	27
V. Запровадження «Нової української школи», «НУШ».....	30
5.1. Закон «Про освіту».....	30
5.2. Положення про Державний стандарт початкової освіти.....	32
5.3. Про забезпечення функціонування української мови як державної.....	33
5.4. Закон про повну загальну середню освіту.....	34
VI. Вплив пандемії COVID19 на освіту в Україні (2019-2022).....	37
6.1. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211.....	37
6.2. Рішення Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2020 р. № 25.....	38
6.3. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2020 р. № 392.....	39
6.4. Постанова Кабінету Міністрів України № 1236 від 9 грудня 2020 року.....	40
Підсумки	41
РЕЗЮМЕ.....	46
Використана література.....	48

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető.....	7
I. A szovjet korszak hagyatéka – az első oktatási törvénytől 1999-ig.....	11
1.1. Az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság nyelvtörvénye (1989) :.....	11
1.2. Az oktatásról szóló törvény (1991).....	11
1.3. Ukrajna alkotmánya (1996).....	15
1.4. A nemzeti kisebbségekről szóló törvény (1992).....	16
1.5. Határozat az óvodai nevelésről (1993).....	17
1.6. Határozat az általános középfokú oktatásról (1993).....	17
1.7. A szakképzésről szóló törvény (1998).....	17
1.8. Törvény az általános középfokú oktatásról (1999).....	18
1.9. Rendelet az állami végleges értékelésről szóló előírás jóváhagyásáról az általános középfokú oktatási rendszerben tanuló diákok (tanulók) végső értékeléséről	18
II. A 2000-s évek értékelése, a bolognai folyamat.....	20
III. A független tesztelés bevezetése és az oktatási rendszer korszerűsítése (2005 után).....	23
3.1. Ukrajna Miniszteri Kabinetének 2004. augusztus 25-i 1095. sz. határozata az oktatás minőségének külső értékelésével és nyomon követésével kapcsolatos néhány kérdéssel.....	23
3.2. Miniszteri Kabinet 2005. december 31-i 1312. sz. határozata az oktatás minőségének külső független értékelését és ellenőrzését célzó sürgős intézkedésekről.....	24
3.3. Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumának 2007. december 25-én kelt, 1171-es számú rendelete.....	25
3.4. Oktatási és Tudományos Minisztérium 2007.12.25-i 1172. sz. rendelete az ukrainai felsőoktatási intézményekbe való felvétel feltételeinek jóváhagyásáról.....	25
IV. Felsőoktatási reformok.....	27
4.1. A felsőoktatásról szóló törvény (2014).....	27
V. Az „Új ukrán iskola”, a „NUS” bevezetése.....	30
5.1. Az oktatásról szóló törvény.....	30
5.2. Rendelet az általános iskolai oktatás állami szabványáról.....	32
5.3. Az ukrán, mint államnyelv működésének biztosításáról.....	33
5.4. Törvény a teljes általános középfokú oktatásról.....	34
VI. COVID19 világjárvány az ukrainai oktatásra gyakorolt hatás (2019-2022).....	37
6.1. Ukrán Miniszteri Kabinet, 2020. március 11-i, 211 sz. Határozata a SARS-CoV-2 koronavírus által okozott akut légúti betegség, a COVID19 terjedésének megelőzéséről Ukrajnában	37
6.2. Ukrajna Egészségügyi Minisztériuma Ukrajna Állami Egészségügyi Főorvosának 2020.05.21-i 25. számú határozata Az óvodai nevelési intézményekben a járványellenes	

intézkedések megszervezéséről szóló ideiglenes ajánlások jóváhagyásáról a koronavírus- betegség terjedése miatti karantén idejére (COVID19).....	38
6.3. Ukrán Miniszteri Kabinet, 2020. május 20-i, 392 sz. Határozata a SARS-CoV-2 koronavírus által okozott COVID19 akut légzőszervi betegség terjedésének megakadályozása érdekében Ukrajnában karantén bevezetéséről.....	39
6.4. Ukrán Miniszteri Kabinet, 2020. december 9-i, 1236 sz. Határozata a SARS-CoV-2 koronavírus által okozott akut légzőszervi betegség, a COVID19 terjedésének megakadályozása érdekében Ukrajnában karantén és korlátozó járványellenes intézkedések bevezetéséről.....	40
Összegzés.....	42
PE3IOME.....	46
Felhasznált irodalom.....	48

BEVEZETŐ

Ukrajna függetlenné válása óta fontos reformok történtek az oktatási ágazatban, és számos újítást vezettek be az európai országok mintájára. Az első évtizedekben a reformok elsősorban a közép- és felsőoktatást, kisebb mértékben a középfokú szakképzést és az alapfokú oktatást érintették. Ez olyan objektív tényezőknek volt köszönhető, mint az ukrán társadalom belső átalakulása, a gazdaság változása, a globális trendek hatása, különösen az európai integrációs folyamatok elindulása. Az ukrainai oktatási ágazat átalakulása az elmúlt időszak alatt elért eredmények és ellentmondások sokasága, viták a szülők, pedagógusok, tudósok, kisebbségi csoportok és köztisztviselők között.

Az új oktatási rendszer kialakítása hosszú folyamat volt, mert az ország politikai és gazdasági rendszere egyidejűleg változott. Az oktatás fokozatosan megszabadult a kommunista-szocialista ideológiától, innovatív megközelítésekkel egészült ki. Az oktatási rendszer fejlődése új intézménytípusok (gimnáziumok, líceumok) létrehozását eredményezték, új oktatási technológiák, intézményvezetési és finanszírozási eszközöket vezettek be.

Elmondható, hogy Ukrajna, különböző etnikai közösségek, köztük magyarok otthona. Az országban, így Kárpátalján is élő magyar kisebbség aggodalmát fejezte ki kulturális identitásuk és nyelvük megőrzése miatt, a kisebbségi (magyar) oktatással kapcsolatban, melyet az oktatási reformok során vezettek be az országban.

A magyar nyelvet Ukrajnában kisebbségi nyelvként ismerik el, és az ukrán törvények rendelkeznek a kisebbségi nyelvű oktatásról. Ennek megfelelően a kisebbségi tananyagról oktatási intézmények vannak jelen az országban, ahol a diákok anyanyelvi oktatásban részesülhetnek. Az állami fenntartású oktatási intézményekben a szokásos ukrán tanterv szerint oktatnak, de a kisebbségi nyelv és kultúra is szerepelhet a programjukban.

Emellett kihívások és feszültségek jelentek meg: a magyar kisebbség és az ukrán kormány között feszültségek alakultak ki a nyelvpolitikával és az oktatással kapcsolatban. Az ukrán kormány reformokat hajtott végre, beleértve az oktatási rendszer teljes reformálását, mely az oktatás nyelvének megváltoztatásához vezet már az általános iskolai képzés során, és ez a magyar közösség tiltakozásához vezetett. A kisebbségi kulturális szervezetek és intézmények szerepet játszanak a magyar identitás megőrzésében Kárpátalján. Ezek a szervezetek gyakran biztosítanak további kulturális és oktatási lehetőségeket a hivatalos iskolarendszeren kívül. Emellett Magyarország részt vesz az ukrainai magyar kisebbség

jogainak védelmében. Magyarország és Ukrajna között diplomáciai megbeszélések zajlottak és zajlanak a nyelvpolitikával és az oktatással kapcsolatos aggályok kezelése érdekében.

Az említettek alapján Ukrajnában az oktatás és annak reformálása az utóbbi évtizedek során több ízben megtörtént. Az oktatási tevékenységek módosulása változik nem csak a gazdasági és közéleti realitások következtében, hanem a politikai kihívások és az országban zajló viharos események sokasága átalakítja az oktatási rendszert, az ide tartozó jogalkotást pedig ehhez igazítja. Ezt visszatekintve megfigyelhető az országban zajló változások tükrében zajló oktatási reformok bevezetése. A történelmi háttér összefüggő keretet biztosít az oktatási rendszer jelenlegi változásainak megértéséhez. A múltbeli reformok, azok következményeinek és kihívásainak ismerete segít a kormányzati szerveknek és az oktatásban érdekelt feleknek a jelenlegi problémák és megoldások jobb megértésében. Lehetővé teszi annak értékelését, hogy milyen reformokat és változásokat hajtottak már végre, azok hogyan hatottak az oktatási rendszerre és az érdekelt felekre milyen eredményeket értek el. Ez segít azonosítani a korábbi kezdeményezések sikereit és hiányosságait. Az oktatásban bekövetkezett változásokra és reformokra vonatkozó történelmi adatok elemzése segít elkerülni a múltbeli hibák megismétlődését. Ez magában foglalhatja annak megértését, hogy mi működött vagy nem működött a múltban, valamint azon tényezők azonosítását, amelyek a korábbi kezdeményezések sikeréhez vagy kudarcához vezettek.

A dolgozat tárgya a független Ukrajna oktatási rendszerének változásainak vizsgálata, különös tekintettel ezeknek a változásoknak a kárpátaljai magyar kisebbségi oktatásra gyakorolt hatásaira 1991-től 2022 februárjáig. A dolgozat célja, hogy bemutassa az ukrán oktatási jogszabályok alakulását és reformjait, valamint ezeknek a magyar nyelvű oktatásra gyakorolt következményeit, megalapozott és objektív elemzést nyújtson az ukrán oktatási rendszer fejlődéséről és reformjairól. Áttekintse az ukrán oktatási rendszer történelmi és jogi hátterét. Bemutassa az ukrán oktatási rendszer főbb fejlődési szakaszait és azok jogi kereteit 1991 és 2022 februárja között. Elemezze azokat a jogszabályokat és rendeleteket, amelyek az oktatási rendszert szabályozzák, és amelyek közvetlen vagy közvetett hatással vannak a kisebbségi oktatásra. Vizsgálja meg az oktatási jogszabályok változásait, különös tekintettel a 2017-es oktatási törvényre, hogyan befolyásolták ezek a változások a kárpátaljai magyar nyelvű oktatási intézmények működését, a tanárok munkáját és a diákok anyanyelvi oktatáshoz való hozzáférését. Ismertesse, hogyan reagált a magyar közösség az ukrán oktatási rendszer változásaira. Elemezze az oktatás terén a vizsgált időszak végéig elfogadott jogi hátteret. Vizsgálja meg, hogy az ukrán oktatási rendszer átalakítása milyen jogi és intézményi változtatásokat eredményezett. Értékelje, hogyan alakult a jogi környezet az oktatási rendszer

átrendeződése során, különösen figyelve a tannyelv változási tendenciák jogalapjára. Tanulmányozza, hogy ezek a jogi tendenciák hogyan befolyásolták a kisebbségi oktatást, és milyen kihívásokat vagy lehetőségeket teremtettek a jövőre nézve. Feltárja a lehetséges jövőbeli fejleményeket és kihívásokat, valamint javaslatokat tegyen az oktatási rendszer további fejlesztésére és a kisebbségi oktatás védelmére.

A dolgozat elkészítése során az alábbi kutatási módszereket alkalmazok:

Dokumentumelemzés: a jogszabályok, rendeletek és kormányzati dokumentumok elemzése.

Szakirodalom elemzése: tudományos cikkek, könyvek és tanulmányok áttekintése a témában.

Helyszíni megfigyelés: látogatások kárpátaljai magyar iskolákban, közvetlen tapasztalatok gyűjtése.

A dolgozat szerkezete az oktatási rendszer változásainak és reformjainak időrendi áttekintésén alapul, logikai sorrendben bemutatva a különböző időszakokat és azok hatásait. Az egyes részek célja, hogy alaposan elemezze az adott időszakban bekövetkezett főbb eseményeket, jogi változásokat és azok hatásait a kisebbségi oktatásra. A logika követi a történelmi és jogi folyamatokat, biztosítva a téma koherens és átfogó bemutatását.

A szovjet korszak hagyatéka – az első oktatási törvénytől 1999-ig bemutatja a szovjet korszak örökségét és az első oktatási törvények hatását Ukrajna függetlenségének elnyerése után. Áttekinti, hogyan alakult az oktatási rendszer és milyen jogi keretek jöttek létre az 1990-es években, különös tekintettel a kisebbségi oktatásra. A 2000-es évek értékelése, a bolognai oktatási rendszer. Elemzi, hogyan próbálták Ukrajnában integrálni az európai oktatási normákat. A 2005 – a független értékelés és az oktatási rendszer korszerűsítése résznél vizsgálja a korszerűsítési törekvések jogalapját. Felsőoktatási reformok a független Ukrajnában: ez a rész a felsőoktatási reformokra fókuszál, bemutatva a főbb jogszabályi változásokat és azok hatását a felsőoktatási intézmények működésére, beleértve a kisebbségi felsőoktatást is. Az „Új ukrán iskola” (NUS) program célkitűzéseit és bevezetésének lépéseit mutatja be ez a fejezet. Elemzi, hogyan változtatta meg a NUS a közoktatást, és milyen kihívásokat jelentett a magyar nyelvű oktatás számára. A CoVid-19 – távoktatás, vírusellenes intézkedések az oktatás során. Ez a rész a CoVid-19 járvány alatt bevezetett távoktatási intézkedéseket és a vírusellenes szabályozásokat tárgyalja. Elemzi, hogyan alkalmazkodott az ukrán oktatási rendszer a járvány kihívásaihoz, és milyen hatással volt mindez a kárpátaljai magyar oktatásra.

2022 februárjában Oroszország agresszív háborút indított Ukrajna ellen, amely azóta is tart. A háború jelentős és folyamatos változásokat hozott az országban, beleértve az oktatási rendszert is. Mivel a háború jelenleg is zajlik, az események és következmények állandóan változnak, és a helyzet dinamikus természetéből adódóan a háború hatásait még nem lehet történelmileg lezártnak tekinteni. A történelmi áttekintés érdekében a kutatás olyan időszakra fókuszál, amely már lezárult, lehetővé téve az események és változások átfogó elemzését és értékelését. A háború jelenlegi és folyamatos jellege miatt ez az időszak még nem alkalmas történelmi áttekintésre.

I. A SZOVJET KORSZAK HAGYATÉKA – AZ ELSŐ OKTATÁSI TÖRVÉNYTŐL 1999-IG

A szovjet korszak öröksége Ukrajnában a társadalom különböző területein, így az oktatásban is maradandó hatást gyakorolt. A szovjet uralomból a független Ukrajnába való átmenet a nyelvvel, a kultúrával és a kisebbségi jogokkal kapcsolatos kérdéseket is érintette. 1991-1993-ban új oktatásirányítási szervek alakultak. Az 1991-es elnöki rendelet¹ létrehozta az Oktatási Minisztériumot. Az alábbiakban áttekintjük a kisebbségi oktatással kapcsolatos kulcsfontosságú ukrajnai törvényeket, rendeleteket és politikát a korai posztszovjet időszak és 1999 között.

I.1. Az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság nyelvtörvénye (1989)²:

Ez a törvény elismerte az ukrán nyelvet államnyelvként, de lehetővé tette más nyelvek használatát a nyilvános kommunikációban és a közélet minden szintjén, beleértve az oktatást, a tudományt és az ügyintézkedést. „Az oktatás nyelvének szabad megválasztása a polgárok elidegeníthetetlen joga” – hangsúlyozza a törvény 25. cikkelye. Az említett jogszabály fontos, mivel egészen 2012-ben volt elfogadva az új törvény, mely a nyelvhasználatról szólt. A nyelvhasználat és az oktatás terén az adott jogszabály adta meg az irányelvet. Fontos kiemelni, hogy a nyelvhasználatot a jogszabály *elidegeníthetetlen jognak nevezi*. E szerint a szabad nyelvhasználat az alapvető emberi jogok közé van sorolva. A jogszabály nem csak az oktatás terén, hanem a közéleti tereken, a hivatali nyelvhasználat, a médiában, nyomdai és vállalati nyelvhasználat terén is autonómiát fogalmaz meg.

I.2. Az oktatásról szóló törvény (1991)³

Egy újonnan megalakult országnak az egyik legfontosabb feladata az oktatási rendszer fenntartása, fejlesztése, átalakítása, modernizálása. A történelmi visszatekintés keretében láthatjuk, hogy az első oktatási törvényt Ukrajnában 1991. május 25-én fogadták el az ország elöljárói, az állami szuverenitás 1990-es kikiáltása után. Ukrajna első posztszovjet oktatási törvénye meghatározta az ország oktatási rendszerének kereteit. A törvény hangsúlyozta az

¹ Про утворення Міністерства освіти України та ліквідацію Міністерства народної освіти України і Міністерства вищої освіти України : Указ Президента України від 12.12.1991 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2/91#Text> (2023.10.02.)

² Про мови в Українській РСР, 1989, Додаток до N 45, ст.631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8312-11#Text> (2023.10.02.)

³ Про освіту : Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text> (2023.10.02.)

ukrán nyelv használatát az oktatásban, de elismerte a nemzeti kisebbségek jogát arra, hogy anyanyelvükön részesüljenek oktatásban.

Az „Oktatás” állami-nemzeti programja (Ukrajna a XXI. században)⁴ nevet viselő munkaterv – melyet a fiatal állam első pedagógiai konferenciáján fogadták el 03.11.1993-ban –, meghatározta az ország oktatási stratégiáját, a két dokumentum együtt megteremtette a következő évek során szervezett oktatási tevékenység jogalapját.

A nemzeti programban összefoglaltak alapján az oktatás fejlesztésének irányvonalai az alábbiak voltak:

- személyorientált oktatás;
- nemzeti és egyetemes értékek kialakítása;
- egyenlő esélyek megteremtése a polgárok számára az oktatás terén;
- az oktatás minőségének folyamatos javítása, tartalmi korszerűsítése;
- a folyamatos oktatás és az egész életen át tartó tanulás rendszerének kialakítása és népszerűsítése;
- az egészséges életmód népszerűsítése;
- az ukrán nyelvű oktatási tér bővítése;
- a nemzeti kisebbségek oktatási igényeinek kielégítése;
- gazdasági és szociális garanciák biztosítása, a pedagógusok szakmai fejlődésének biztosítása, a kutatói és oktatói szaktekintélyek és társadalmi státuszuk emelése;
- az óvodai, iskolán kívüli, általános középfokú oktatás fejlesztése a vidéki területeken és a szakképzés fejlesztése;
- az oktatás és a tudomány szerves összekapcsolása, a pedagógiai és a természettudományos oktatás, valamint a távoktatás fejlesztése;
- az oktatási innovációk és az információs technológiák bevezetése;
- a modern tanítási és tanulási segédeszközök iparának létrehozása, az oktatási intézmények teljes körű ellátása ezekkel;
- az oktatási szolgáltatások piacának megteremtése, valamint annak tudományos és módszertani támogatása;
- a nemzeti oktatás integrálása az európai és globális oktatási térbe.

Oktatási szint	Leírás:	Megjegyzés:
----------------	---------	-------------

⁴ Про Державну національну програм... | від 03.11.1993 № 896 (rada.gov.ua) (2023.10.02.)

Óvodai oktatás:	A 3-6 éves korú gyermekek kora gyermekkori nevelése.	Ez a szakasz a gyermekek formális oktatásra való felkészítésére összpontosít, és magában foglalhatja az óvodákat.
Általános közép fokú oktatás	Ez a szakasz jellemzően a 6-17 éves korosztályra terjedt ki.	Az általános és középiskolákban nyújtott alapfokú oktatás.
Iskolán kívüli oktatás	A hagyományos iskolai kereteken kívül nyújtott oktatás, amely gyakran magában foglalja az iskolán kívüli tevékenységeket, klubokat és egyéb kiegészítő oktatási programokat	A művészetet (rajz, ének, tánc, stb), hangszeres oktatást, sport foglalkozásokat foglalta magába. Célja a gyermekek képességeinek és tehetségének fejlesztése, érdeklődésük, lelki igényeik és szakmai elszántságuk kielégítése.
Szakképzés	Olyan oktatás és képzés, amelynek célja az egyének felkészítése bizonyos szakmákra, mesterségekre, a 14-18 éves korosztályra terjedt ki.	A szakképzés magában foglalhat szakiskolákat vagy speciális képzési programokat. A polgárok szakképzése a teljes általános közép fokú oktatás vagy az alapvető általános közép fokú oktatás alapján történik a teljes általános közép fokú oktatás (érettségi) megszerzésének lehetőségével.
Felsőoktatás	Egyetemek, főiskolák és más felsőoktatási intézmények által nyújtott felsőfokú oktatás. Időtartama változó, általában 3-6 év.	Ez a szint magában foglalja az alap-, mester- és szakirányú diplomákat. A felsőoktatás a teljes általános közép fokú oktatáson alapul.
Posztgraduális képzés	Az alapképzésen felüli felsőfokú oktatás. A posztgraduális képzés formái: a dolgozók szakképzése; szakmai gyakorlat; orvosi rezidensképzés; klinikai rezidensképzés stb.	Ez magában foglalhatja az alap- vagy mesterfokozat megszerzése utáni szakirányú képzés és oktatás különböző formáit. Tartalmazza: specializáció - speciális képzés, amely képessé teszi a személyt bizonyos feladatok és kötelezettségek elvégzésére, amelyeknek a szakterületen belüli sajátosságai vannak; átképzés - az elsődleges szakképzésben részesült munkavállalók által egy másik szakma elsajátítására irányuló szakképzés; továbbképzés – új ismeretek és készségek elsajátítása révén; szakmai gyakorlat - tapasztalatszerzés egy adott szakmai tevékenység vagy ismeretkör feladatainak és kötelességeinek ellátásában.

Posztgraduális tanulmányok	A mesterképzésen túli felsőfokú tanulmányok és kutatás.	A posztgraduális tanulmányok magukban foglalhatják az olyan tudományos fokozatot eredményező programokat, mint például a tudományok kandidátusa (a PhD-vel egyenértékű).
Doktori tanulmányok	A doktori fokozat megszerzéséhez vezető legmagasabb szintű tudományos tanulmányok (Ph.D.).	A doktori tanulmányok: kutatást és doktori disszertáció elkészítését foglalják magukban.
Önképzés	Az egyének által a formális oktatási intézményeken kívül végzett önálló tanulás és személyes fejlődés.	Az önképzés az egyéni kezdeményezésen és személyes motiváción keresztül történő tanulást hangsúlyozza.

1. táblázat. Általános áttekintés az ukrajnai oktatás szerkezetéről az 1992-s Oktatásról szóló törvény alapján

FORRÁS: 1992-s Oktatásról szóló törvény 29–49 cikkelyei szerint, saját szerkesztés.

A kisebbségi nyelvhasználat irányelveit megírósíti a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának ratifikálásáról szóló törvény⁵, amelyet 1992-ben fogadott el a Verhovna Rada. A Charta biztosítja a nyelvi kisebbségek számára a jogot, hogy anyanyelvüket használhassák a magánéletben és a közéletben, különösen az oktatás, az igazságszolgáltatás, a közigazgatás és a média területén. Az alkotmánybíróság 54 képviselő beadványát elfogadva 2000.07.12-én alkotmányellenesnek minősíti⁶. Az elbírálásban a ratifikáció formai követelményeinek a mulasztására hivatkoznak a honatyák. A továbbiakban a Charta kérdése még napirendre kerül és a kétezres években ismét visszatérnek annak ratifikálásához.

I.3. Ukrajna alkotmánya⁷ (1996)

Az alkotmány megerősítette az ukrán nyelv államnyelvi státuszát, és elismerte a nemzeti kisebbségek jogát nyelvük és kultúrájuk megőrzésére és fejlesztésére.

⁵ Закон України Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р. (BBP, 2000, N 3, ст. 24) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-14#Text> (2023.10.02.)

⁶ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р." (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) м. Київ, 12 липня 2000 року. Справа N 1-34/2000 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-00> (2023.10.02.)

⁷ Конституція України (BBP), 1996, № 30, ст. 141, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (2023.10.02.)

Az ukrán nyelv államnyelvi státuszának alkotmányos elismerése, valamint a nemzeti kisebbségek nyelvük és kultúrájuk megőrzéséhez és fejlesztéséhez való jogának elismerése Ukrajna alkotmányos keretének fontos eleme. Ez az elismerés a kulturális sokszínűség, a nyelvi jogok és az országon belüli kisebbségi jogok védelme iránti elkötelezettséget tükrözi. Térjünk ki részletesebben ezekre a pontokra:

- *Állami nyelvi státusz:* Az ukrán alkotmány az ukrán nyelvet jelöli ki államnyelvként. Ez azt jelenti, hogy az ukrán nyelv különleges és hivatalos státusszal rendelkezik az országban. Az ukrán nyelv használatát általában támogatják a hivatalos dokumentumokban, a kormányzati intézményekben és az oktatásban. Az állami funkciók és a kormányzattal való kommunikáció gyakran ukrán nyelven zajlik.

- *A nyelv megőrzése:* Ukrajna alkotmányának 10. cikkely, 2. bekezdésében a nemzeti kisebbségek nyelvük megőrzéséhez való jogának alkotmányos elismerése azt jelenti, hogy e kisebbségek tagjainak joguk van anyanyelvüket használni a közélet különböző területein, beleértve az oktatást, a médiát és a kulturális kifejezőmódot. Ez az elismerés célja az Ukrajnán belüli nyelvi sokszínűség megőrzése, és biztosítja, hogy a nemzeti kisebbségek megőrizhessék és továbbadhassák nyelvüket a jövő nemzedékeinek.

- *A nemzeti kisebbségek jogai:* Ukrajna alkotmánya elismeri a nemzeti kisebbségek jelenlétét az országban. A nemzeti kisebbségek a többségi lakosságtól eltérő etnikai, nyelvi vagy kulturális csoportokat jelentenek. Az alkotmány elismeri és védi e nemzeti kisebbségek jogait, beleértve a saját nyelvük és kultúrájuk megőrzéséhez és fejlesztéséhez való jogukat.

- *A kultúra fejlesztése:* Ukrajna alkotmányának 11. cikkelye hangsúlyozza a nemzeti kisebbségek jogát kultúrájuk fejlesztésére. Ez magában foglalja a kisebbségi közösségek számára fontos kulturális gyakorlatok, hagyományok és művészeti kifejezések előmozdítását és védelmét.

A kulturális fejlődést támogató intézkedések közé tartozhat a kulturális rendezvények szervezése, kulturális intézmények létrehozása, valamint a kisebbségi kulturális tartalmak köztereken való megjelenése.

- *Jogalkotáson keresztül történő végrehajtás:* Az alkotmányban felvázolt elveket gyakran konkrét törvények és politikák révén dolgozzák ki és hajtják végre. Például az oktatással, a médiával és a kulturális ügyekkel kapcsolatos törvények tartalmazhatnak olyan rendelkezéseket, amelyek biztosítják a nemzeti kisebbségeknek biztosított jogok gyakorlati megvalósítását.

Fontos megjegyezni, hogy ezen alkotmányos rendelkezések konkrét részletei és végrehajtásuk idővel a jogalkotás és a szakpolitikák fejlődése révén változtak. Ezen

túlmenően ezen elvek értelmezését és alkalmazását befolyásolhatják az Ukrajnán belüli társadalmi attitűdök és politikai dinamika, amely a további évek tükrében több ízben módosították az oktatási politikát.

I.4. A nemzeti kisebbségekről szóló törvény⁸ (1992)

Az említett törvény meghatározza az ukrainai nemzeti kisebbségek jogállását és garantálja a nemzeti kisebbségek jogainak és érdekeinek védelmét. E törvény célja az egyenlőség politikájának megvalósítása és a kulturális, nyelvi és vallási sokszínűség fejlődésének előmozdítása az ukrán társadalomban. Meghatározza az állam és a nemzeti kisebbségek közötti kapcsolatok alapelveit, beleértve a kisebbségek nyelvhasználathoz, kultúrájuk megőrzéséhez és fejlesztéséhez, az ország politikai és közéletében való részvételhez, valamint a megkülönböztetés minden formájától való védelemhez fűződő jogainak védelmét. A törvény rendelkezik továbbá a nemzeti kisebbségek kulturális, nyelvi és vallási örökségének megőrzését és fejlesztését célzó programok és projektek állami támogatására és finanszírozására szolgáló mechanizmusok létrehozásáról. Meghatározza továbbá az állami szervek jogait és kötelezettségeit a kisebbségek jogainak védelmére és az ukrán társadalomba való integrációjuk biztosítására. A törvény továbbá lehetőséget biztosít a nemzeti kisebbségek számára, hogy saját szervezeteket hozzanak létre, amelyek képviselik és védik jogaikat az állami hatóságok előtt. A jogszabály 6. cikke szerint az állam minden nemzeti kisebbség számára garantálja a nemzeti és kulturális autonómiához való jogot: anyanyelvük használatához és tanulásához, illetve anyanyelvük állami oktatási intézményekben vagy nemzeti kulturális társaságokon keresztül történő tanulásához, továbbá a nemzeti szimbólumok használatához, a nemzeti ünnepek megünnepléséhez való jogot. Emellett a média igényeik kielégítéséhez, nemzeti kulturális és oktatási intézmények létrehozásához, valamint minden más olyan tevékenység végzéséhez, amely nem ellentétes a hatályos jogszabályokkal. Összességében a törvény célja az etnikumok közötti harmónia erősítése és az ukrán társadalom sokszínűségének támogatása.

I.5. Határozat az óvodai nevelésről⁹ (1993)

Az óvodai nevelésre vonatkozó irányelveket állapított meg, hangsúlyozva az ukrán nyelvi készségek fejlesztését, a nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartása mellett. Az oktatás-nevelés nyelve kérdésben az 1989-es nyelvtörvényre hivatkozik. Ennek tükrében jól láthatjuk,

⁸ Про національні меншини в Україні (BBP), 1992, № 36, ст.529) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (2023.10.02.)

⁹ КМУ, Постанова, 1993 року, №688 «Про затвердження Положення про дошкільний виховний заклад України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-93-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)

hogy a jogalkotás terén még nem történt meg a teljes átmenet és az újonnan elfogadott szabványokat a szovjet érában elfogadott jogszabályokra építik.

I.6. Határozat az általános középfokú oktatásról¹⁰ (1993)

Az általános középfokú oktatás megszervezésével, ideértve az oktatás nyelvével foglalkozott, megismételve a nemzeti kisebbségek anyanyelvi oktatáshoz való jogát.

A középfokú közoktatási intézmények szerkezete három szintre van osztva: elemi, általános és érettségi. Mindhárom szint iskolái, a helyi viszonyoktól függően, a következők lehetnek - általános iskola, alapiskola, felső tagozat - együtt vagy egymástól függetlenül működhetnek.

I.7. A szakképzésről szóló törvény¹¹ (1998)

A következő években reformokat hajtottak végre a szakképzési rendszerben annak érdekében, hogy javítsák annak hatékonyságát és a munkaerő-piaci igényeknek való megfelelését. Változások történtek a szakiskolai és szakközépiskolai tantervek tartalmában és szerkezetében, hogy azok tükrözzék a munkaerő-piaci igényeket. Fokozott kölcsönhatás a szakoktatási és szakképzési intézmények és a vállalkozások között a tanulók képzésének és a munkaerő-piaci követelményekhez való alkalmazkodásának javítása érdekében. A duális oktatási rendszer megvalósítása és fejlesztése, beleértve a vállalatoknál folyó gyakorlati képzést és a munkaadókkal való partnerségeket.

Az oktatás nyelvére vonatkozó alapelvek nem módosultak, továbbra is lehetővé téve a nyelvi sokszínűséget a nemzeti kisebbségek jogai alapján.

I.8. Törvény az általános középfokú oktatásról¹² (1999)

Átfogó reformokat vezetett be az oktatási rendszerben, hangsúlyozva az ukrán, mint tanítási nyelv használatát, de a törvény 7. cikkelye az alkotmányra alapozott a tannyelv terén. Ez a törvény továbbra is elismerte a nemzeti kisebbségek azon jogát, hogy anyanyelvükön részesüljenek oktatásban.

1999-ben a tudósok és a szakemberek kidolgozták az Óvodai nevelés állami szabványát¹³ - az óvodai nevelés alapelemét és annak módszertani támogatását - az "Én vagyok a világban" (ukr: «Я у світі») óvodai fejlesztési programot. A szabályozó

¹⁰ КМУ, Постанова, 1993 року, №660 «Про затвердження Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-93-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)

¹¹ Закон України Про професійну (професійно-технічну) освіту, ВВР, 1998, № 32, ст.215) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (2023.10.02.)

¹² Про загальну середню освіту, ВВР, 1999, № 28, ст.230) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (2023.10.02.)

¹³ Книга Керівника дошкільного навчального закладу: Довідково-методичне видання / Упоряд. О. А. Копейкіна; Л. В. Гураш. — Харків: Торсінг плюс, 2006. — 512 с. ISBN 966-404-260-9., 59-100. https://torsing.ua/download/library-teacher/kniga_kerivnika_dnz.pdf (2023.10.02.)

dokumentum meghatározza az ukrainai óvodai nevelés tartalmára és terjedelmére vonatkozó követelményeket, függetlenül az intézmény fenntartói formájától. Az alapösszetevő az óvodáskorú gyermekkor sajátosságait jellemző életterületek szerint tagolódik.

Prioritást ad az egyén fejlesztésének és nevelésének, a gyermek bevonásának a különböző tevékenységekbe, amelyek megvalósítják fizikai, pszichológiai és szociális potenciálját. Az élettevékenységeknek harmonizálniuk kell a fizikai, érzelmi, erkölcsi, akarat, szociális és értelmi fejlődést.

1.9. Rendelet az állami végleges értékelésről szóló előírás jóváhagyásáról az általános középfokú oktatási rendszerben tanuló diákok (tanulók) végső értékeléséről ¹⁴

A tanulók eredményeinek értékelése az általános középfokú oktatás egy bizonyos szakaszában fontos feladat, illetve egy egységes szabályzat, mely meghatározza a minősítés fogalmait, formáit és lebonyolításának eljárását, valamint a folyamat megszervezésének követelményeit. Meghatározza azokat a kötelező és kiegészítő tantárgyakat, amelyek esetében a minősítésre sor kerül. Leírja a tanulók tudásának értékelésére vonatkozó kritériumokat és módszereket. Szabályozza az eredmények kihirdetésének eljárását és a fellebbezés lehetőségét. Meghatározza az oktatási intézményekben az érettségi megszervezéséért és lebonyolításáért felelős beosztottakat. Az említett rendelet tisztázta a részleteket ezen a téren, melyet később a külső független tesztelés bevezetése megváltoztatott. Fontos megjegyezni, hogy a vizsgákat az oktatás nyelvén teheték le a diákok, a szabályzat szerint az oktatási intézményeken belül történtek a felmérések az adott intézmény tannyelvén.

A függetlenségtől számolt első évtized során az oktatás, illetve a kisebbségi oktatás terén lezajló jogalkotási lendület mondhatni a szovjetrendszer örökségétől való megszabadulásának a kísérlete, továbbá a nemzeti (ukrán) mentalitás kialakítását alapozta meg. A 90-s években a jogalkotási tendenciák *toleránsnak mondhatók a kisebbségekkel szemben*.¹⁵ Ebben az időszakban már tartottak a viták a nyelvpolitikáról, valamint az ukrán, mint államnyelv támogatása, a kisebbségi tannyelvű oktatás és a nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartása közötti egyensúlyról. A törvények tükrözik azokat a kísérleteket, hogy olyan középutat találjanak, amely elismeri Ukrajna nyelvi sokszínűségét, ugyanakkor elősegíti a nemzeti egysége, valamint az EU-s normák integrálása is kezdetét veszik.

¹⁴Наказ МОН від 14.12.2000 №588 Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0925-00#Text> (2023.10.02.)

¹⁵ OROSZ Ildikó: *A magyar nyelvű oktatás helyzete Kárpátalján az Ukrán államiság kialakulásának első évtizedében (1989-1999)*. PoliPrint, Ungvár, 2005. 52.

II. A 2000-S ÉVEK ÉRTÉKELÉSE, A BOLOGNAI FOLYAMAT

Az 1999-ben elindított bolognai folyamat¹⁶ célja egy európai felsőoktatási térség létrehozása volt a felsőoktatási rendszerek európai szintű egységesítése és harmonizálása révén. A folyamat eredményeképpen 29 európai ország fogadta el a Bolognai Nyilatkozatot, beleértve a háromciklusú rendszer (alap-, mester- és doktori fokozatok), a kreditátviteli rendszerek (ECTS) és a minőségbiztosítási mechanizmusok bevezetését. Az aláírók egy évtized alatt az Európai Felsőoktatási Térség létrehozását tűzték ki célul: amely egy könnyen érthető, átjárható és összehasonlítható képzési rendszer kialakítását alapozza a meg. Egységes kreditátviteli rendszer kialakítása. Célja a széleskörű oktatói, kutatói, hallgatói mobilitás elősegítése. Együttműködés kialakítása az európai felsőoktatási minőségbiztosításban. A felsőoktatás egységes európai dimenziójának támogatása; az Európai Unióval, Európával kapcsolatos ismeretanyagok megjelenítése az oktatásban¹⁷.

Ukrajna 2005-ben csatlakozott a bolognai rendszerhez. A bolognai folyamat jelentősen növelte a hallgatók és a személyzet mobilitását az európai országok között. Az ECTS elfogadása megkönnyítette a kreditátvitelt és a képesítések kölcsönös elismerését, elősegítve az olyan diákcseraprogramokat, mint az *Erasmus*. A háromciklusú rendszer változatosabb és rugalmasabb oktatási kínálatot tett lehetővé. A hallgatók a mesterképzéseken keresztül speciális ismereteket szerezhettek, elősegítve a készségek és szakértelem szélesebb skáláját. Megállapíthatjuk, hogy a rendszer bevezetésének egyik legfontosabb felsőoktatásra gyakorolt hatása, hogy átalakult a felsőoktatás struktúrája. A felsőoktatási képzést három szintre osztották fel:

1. Baccalaureus (BSc, BA, bakalavr);
2. Specialist (SSc);
3. Mesterképzés (MSc, magiszter).

1. Alapképzés – BSc-szint (bakalvr-képzés) – a főiskolák és egyetemek alapképzése, melyekre a külső független tesztvizsgák eredményeivel jelentkezhetnek az érettségivel rendelkező felvételizők. A képzés 4 éves, mely sikeres elvégzése után alapidiplomát kapnak a hallgatók.

¹⁶ The Bologna Declaration of 19 June 1999 // European Higher Education Area and Bologna Process. URL: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (2023.10.02.)

¹⁷ POP Marcel: *A nemzetközi kapcsolatok fejlődésének vizsgálata*. Budapest, 2012. 25.

2. Specialist szint – az alapképzés és a mesterképzés közötti egyéves képzés, amely sikeres elvégzése után a mesterfokozatú diplomával egyenértékű oklevelet vehettek át a hallgatók. Erre a képzési formára utoljára 2016-ban jelentkezhettek az alapidiplomával rendelkezők¹⁸. 2017-ben a Specialist szintet eltörölték¹⁹. Másfél, illetve két éves mesterképzés váltja fel.

3. Mesterképzés – (MSc, MA, magiszter), azok a hallgatók felvételizhetnek erre a képzési szintre, akik elvégezték az alapképzést és BSC/BA szintű diplomával rendelkeznek²⁰. Az új felsőoktatási törvény szerint Ukrajnában is ez a szint képi a bolognai rendszer második fokát. A mesterszintű oklevél megszerzése után a diplomás fiatalok elhelyezkedhetnek a munkaerőpiacon, vagy PhD-képzésre jelentkezhetnek.

A bolognai folyamat hangsúlyozta a minőségbiztosítási mechanizmusokat, arra ösztönözve az intézményeket, hogy tartsák fenn és javítsák az oktatási színvonalat. A külső értékelések és akkreditációs folyamatok egyre gyakoribbá váltak. A bolognai folyamat elősegítette az európai egyetemek közötti kutatási együttműködést és hálózatépítést. A közös programok és kutatási kezdeményezések egyre elterjedtebbé váltak. A folyamat végrehajtása a részt vevő országok között eltérő volt, ami a felsőoktatási rendszerek minőségében és szerkezetében eltéréseket eredményezett.

Az bizonyos, hogy a bolognai folyamat jelentősen átalakította az ukrainai felsőoktatást. Ez az integráció még napjaikban is zajlik, és folyamatosan hoznak újabb rendeletek az Unió csatlakozási folyamatokhoz igazodva. Ukrajna folyamatos erőfeszítéseket tesz az oktatás az uniós normákhoz való felzárkóztatása kapcsán, a társadalmi befogadás előmozdítására, valamint a társadalom, a közéleti tényezők és a munkaerőpiac változó igényeihez való alkalmazkodásra. A bolognai oktatási rendszer öröksége magában foglalja a fokozott együttműködést, a jobb hallgatói mobilitást, valamint az egész életen át tartó tanulást és a felsőoktatás nemzetközivé válását elősegítő keretrendszert.

A 2012-es *Az állami nyelvpolitika alapelveiről* elfogadott törvény a kisebbségi nyelveket regionális nyelvi státusszal ruházta fel. Ezzel a törvénnyel beépítve a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájában megfogalmazottakat. A Charta újabb olvasatban 2003.05.15-én lett ratifikálva és 2006-ban lépett hatályba²¹. Az említett jogalap

¹⁸ PALLAY Katalin: Az ukrán oktatáspolitikai hatása a kárpátaljai magyar tannyelvű felsőoktatásra. *Neveléstudomány* 2019/2. 62. URL: https://real.mtak.hu/95033/1/nevelestudomany_2019_2_56-71.pdf

¹⁹ Закон України Про вищу освіту (BBP, 2014, № 37-38, ст.2004) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (2024.05.01.)

²⁰ PALLAY Katalin: Az ukrán oktatáspolitikai hatása a kárpátaljai magyar tannyelvű felsőoktatásra. *Neveléstudomány* 2019/2. 62. URL: https://real.mtak.hu/95033/1/nevelestudomany_2019_2_56-71.pdf

²¹ Європейська хартія регіональних мов або мов меншин Страсбург, 5 листопада 1992 року. Хартію ратифіковано Законом № 802-IV від 15.05.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text

megalapozta a kisebbségi nyelvek használatát a bíróságokon, iskolákban és más közintézményekben Ukrajna azon területein, ahol a nemzeti kisebbségek aránya meghaladja a lakosság 10%-át²². 2014. február 23-án a Majdan tüntetések után hatalomra került ukrán törvényhozás a két éve elfogadott nyelvtörvény eltörlését szavazta meg. A kisebbségi nyelvhasználati jogok csönkítási kezdeményezései miatt a nemzeti kisebbségek, túlnyomóan az orosz ajkú állampolgárok tüntetéseket szerveztek. Oroszország felségjelzés nélküli fegyveres alakulatokkal elfoglalta a Krímet, „zöld emberkék” jelentek meg a félszigeten, majd nemsokkal később a „putyini” vezetés támogatta a kelet-ukrajnai szakadár megyék (Donyeck és Luhanszk) ukrán kormányerőkkel szembeni fegyveres harcát, előidézve ezzel a máig is tartó háborút²³.

A felnőttoktatás jogalapjának kialakítására Ukrajnában jelentős figyelmet fordítanak. A kormány számos dokumentumot dolgozott ki, amelyek szabályozzák e terület törvényi, rendeleti, intézményi, személyi és módszertani támogatását.

Ukrajna külön törvényben fogalmazta meg a munkahelyi továbbképzést. *A munkavállalók szakmai fejlődéséről*²⁴ 2012-ben lépett hatályba, és jóváhagyták *A teljes körű általános középfokú oktatás intézményi és duális formáiról szóló*²⁵ rendeletet. A munkaügyi jogszabályokat javították és frissítették a munkavállalók szakmai fejlődését illetően, különösen a pedagógiai és a tudományos és pedagógiai alkalmazottak szakmai fejlődésére vonatkozó eljárást. A szakképzés intézményi formájáról szóló rendeletet, az egészségügyi szakemberek folyamatos szakmai fejlődésének rendszeréről szóló rendeletet.

(2024.05.01.)

²² Про засади державної мовної політики (BBP), 2013, № 23, ст.218) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17/ed20120703#Text> (2024.05.01.)

²³ CSERNICKÓ István: *Nyelvpolitika a háborús Ukrajnában*. Ungvár: Autdor-Shark, 2016. 29.

²⁴ Про професійний розвиток працівників (BBP), 2012, № 39, ст.462 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (2024.05.01.)

²⁵ Наказ МОН 23.04.2019 № 536 Про затвердження Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0547-19#Text> (2024.05.01.)

III. A FÜGGETLEN TESZTELÉS BEVEZETÉSE ÉS AZ OKTATÁSI RENDSZER KORSZERŰSÍTÉSE (2005 UTÁN)

A külső független értékelés célja az állampolgárok minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáféréshez való alkotmányos jogának gyakorlása, az alap- és teljes középfokú oktatás állami normájának való megfelelés ellenőrzése, valamint az oktatási rendszer állapotának elemzése. A külső független értékelés eredményei az állami záróvizsga és a felsőoktatási intézményekbe történő felvételi vizsgák eredményének számítanak. A vizsgák a főbb tantárgyakból, többek között ukrán nyelv és irodalom, matematika, Ukrajna történelme, idegen nyelvek, biológia, kémia, fizika és földrajz. Az egyes tesztek különböző típusú feladatokból állnak: feleletválasztós, párosítás, esszékérdések stb. 2004 augusztusában lett elfogadva az értékelési rendszer bevezetéséről szóló 1095-s sz. határozat.

III.1. Ukrajna Miniszteri Kabinetének 2004. augusztus 25-i 1095. sz. határozata az oktatás minőségének külső értékelésével és nyomon követésével kapcsolatos néhány kérdéstről²⁶

Az említett határozat megalapozta a független tesztelési rendszer előkészületeinek jogalapját, az Oktatási Minisztérium elkezdte kidolgozni az oktatás minőségének külső független értékelésére és ellenőrzésére vonatkozó eljárást. Továbbá az ország területén egy új állami intézmény létrehozásáról szólt. Az Ukrán Oktatásminőség-értékelő Központról és regionális irodáiról a következő városokban: Vinnyica, Dnyipro, Donyeck, Ivano-Frankivszk, Kijev, Lemberg, Odessza, Szimferopol és Harkiv.

Viktor Juscsenko elnök utasította²⁷ Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumát, hogy 2005-2006-ban térjen át a felsőoktatási intézményekbe való felvételi eljárásban a külső független tesztelésre. A Miniszteri Kabinet december 31-i 1312. sz. határozata²⁸ létrehozta az Ukrán Oktatásminőség-értékelő Központot, és előírta, hogy a felsőoktatási intézményekbe belépni szándékozó, általános középfokú oktatási intézményekben végzett tanulmányi

²⁶ Постанова Кабінету міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1095 Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти https://zakononline.com.ua/documents/show/249596_627244 (2024.05.01.)

²⁷ Указ президента України від 4 липня 2005 р. № 1013 Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text> (2024.05.01.)

²⁸ Постанова Кабінету Міністрів України № 1312 від 31 грудня 2005 року Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2005-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)

eredményeinek a záróvizsgálója és felvételi vizsga a felsőoktatási intézményekbe a külső független teszteléssel legyen megvalósítva.

III.2. Miniszteri Kabinet 2005. december 31-i 1312. sz. határozata az oktatás minőségének külső független értékelését és ellenőrzését célzó sürgős intézkedésekről

Az említett határozat fontos változásokat irányozott elő, melyek egyidejűleg kiegészítették az előző 2004-ben kiadott határozatot. Továbbá ebben a határozatban lett jóváhagyva a már több ízben említett Ukrán Oktatásminőség-értékelő Központ működéséről szóló alapszabályzat, mely már magába foglalta a központ tevékenységi köreit. Fő célja a külső független értékelés előkészítése és végrehajtása, emellett a szakmai kompetenciák független tesztelésének előkészítése és végrehajtása a pedagógiai dolgozók minősítési folyamatában (a továbbiakban: pedagógiai dolgozók tesztelése); az Oktatási és Tudományos Minisztérium nevében való részvétel az előkészítésben és a lebonyolításban. Az Oktatási és Tudományos Minisztérium segédintézményeként az oktatás minőségének nyomon követésében és az oktatás területén végzett egyéb kutatások elvégzésében vesz részt. Az ukrán és idegen nyelvek ismeretének szintjének felmérésében. A felvételi vizsgák, vagyis a továbbiakban, a külső független értékelés szervezési és technológiai eljárásait alkalmazva szervezéséért, lebonyolításáért, irányításáért felel. Emellett az Oktatási és Tudományos Minisztérium megbízásából nemzetközi tanulmányok szervezésével is foglalkozhat.

Az Ukrán Oktatásminőség-értékelő Központ létrehozása után 2006-ban az állami költségvetés első alkalommal biztosít forrásokat a külső független tesztelés bevezetésére és az oktatás minőségének ellenőrzésére. Az említett időszakban megkezdődik az átmeneti időszak, mely során két éven keresztül van lehetőség a külső független tesztelés által szerzett eredményeknek a figyelembe vételére a felsőoktatási intézményekbe való felvételi során. Viszont a tesztelés lehetősége nem zárta ki az egyetemek által végzett felvételi eljárások teljes átrendezeit. Az említett átrendezeit a 2007-ben elfogadott felvételi szabályzat és Ukrajna elnökének 2008.09.25-i 857. sz. rendelete *Az ukrainai felsőoktatás továbbfejlesztésének biztosításáról*²⁹, továbbá a 2008.03.20-i 244. sz. rendelete *Az ukrainai oktatás minőségének javítását célzó további intézkedésekről*³⁰ eredményezte.

²⁹ Указ президента України від 25.09.2008 № 857 «Про забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/857/2008#Text> (2024.05.01.)

³⁰ Указ президента України від 20.03.2008 № 244 «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244/2008/ed20120515#Text> (2024.05.01.)

III.3. Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumának 2007. december 25-én kelt, 1171-es számú rendelete³¹

A rendelet szerint a végzős diákok továbbtanulása érdekében a felvételihez minden szakra, így például a magyar nyelv és irodalomra, kötelezővé tette az anyanyelvi szintű vizsgát ukránból, magyarból nem tehettek vizsgát. A rendelet engedélyezte, hogy a nemzetiségi iskolák végzősei *szaknyelvi szószeretetet használhassanak a vizsgákon*³², ami azt eredményezte, hogy kapjanak egy szótárt a tesztekben használt főbb kifejezések fordításaival, viszont az ukrán nyelv és irodalom tesztéhez nem volt segédanyag.

III.4. Oktatási és Tudományos Minisztérium 2007.12.25-i 1172. sz. rendelete az ukrainai felsőoktatási intézményekbe való felvétel feltételeinek jóváhagyásáról³³

A szabályzat 16. pontja lett a térválasztója a múltnak és jelennek, mivel kijelentette, hogy a felsőoktatási intézmények kötelesek a felvételi eljárásaikat az Ukrán Oktatásminőség-értékelő Központ által kiadott eredmények figyelembe vétele által rangsorolni. A felvételizőknek a 12 pontos rendszerben legalább 4-es értékelést, illetve a 200 pontos értékelési skálán legalább 124 pontot kellett elérniük. Az előírt szint alatti eredményeket a felsőoktatási intézmények nem fogadhatták el.

Az említett szabályzatot követően 2008-ban a 244-es és 857-es számú elnöki rendeletek egészítették ki az Ukrán Oktatásminőség-értékelő Központ hálózatát, annak finanszírozását és tevékenységét egyaránt. Ebben az évben nagy kampány vette kezdetét, mely kihangsúlyozta a külső független tesztelés fontosságát és annak pozitív hatásait.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a felsőoktatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása minden állampolgár számára fontos, továbbá az országban zajló korrupciós botrányok³⁴ irányozták elő, illetve a szubjektivitás megszüntetése a felsőoktatási intézményekbe való felvételi eljárások mechanizmusában. Lehetőséget ad a felsőoktatási intézményekbe való bejutásra a lakóhelytől vagy tanulmányi helytől függetlenül. A reform bevezetése Ukrajnában fontos lépés volt az oktatási rendszer modernizálása során, amely

³¹ Ukrajna Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumának 2007. december 25-én kelt, 1171-es számú rendelete (Міністерство освіти і науки України, Наказ 25.12.2007. N117.) https://zakononline.com.ua/documents/show/292223___292288, letöltés 2024. május. 15.

³² OROSZ Ildikó: Helyzetkép a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatásról. In: Csátary György szerk. *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász – Ungvár, 2021. 698.

³³ Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.12.2007 №1172 Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-07#Text> (2024.05.01.)

³⁴ OROSZ Ildikó: Helyzetkép a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatásról. In: Csátary György szerk. *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász – Ungvár, 2021. 695.

hozzájárul az oktatás minőségének javításához és az esélyegyenlőség biztosításához a diákok túlnyomó többsége számára. Viszont a kisebbségi nyelven tanuló diákok nagy mértékben korlátozva lettek az adott reform következtében, a megfelelő nyelvismereti hiányosságok megnehezítették a továbbtanulás lehetőségeinek a kihasználását. Emellett a végzős osztályokban gyakran az oktatás kifejezetten a tesztrendszer teljesítésére lett kiélezve, emellett a szülők túlnyomó többsége a gyermekeit pótórákra járattja, ahol a tesztfeladatok megoldására irányul a figyelem. Még a 2016-ban elkészült jelentésben is alapértelmezett kérdésként volt taglalva a korrepetálás jelensége³⁵. A külső független tesztelés bevezetése Ukrajnában számos konfliktust és vitát okozott a különböző csoportok között. Néhány diák és szülő elégedetlen volt a további tesztfelkészítés szükségességével. A szülők úgy vélték, hogy a további korrepetálások és tanfolyamok anyagi terhet jelentenek. Ez felvetette a társadalmi igazságosság és a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés kérdését. A különböző régiókban eltérő volt a diákok felkészültségi szintje³⁶. A vidéki iskolák diákjai például gyakran rosszabbul teljesítettek. A társadalom és a politikai vezetés között konfliktust generált a tesztrendszer bevezetése és annak csak ukránul való letétele, a krími oktatási intézmények túlnyomó többségének a tannyelve már akkor is orosz volt, emiatt az ukrán felsőoktatásban való részvételi lehetőség megkérdőjelezése napirendre került³⁷. A konfliktusok ellenére a tesztrendszer jelentősen hozzájárult az ukrán értékelési rendszer átláthatóságának és objektivitásának növeléséhez, valamint a felvételi eljárásban a korrupciós kockázatok csökkentéséhez. A reformot az évek során továbbfejlesztik és átalakítják, figyelembe véve a szerzett tapasztalatokat és a rendszer javítására vonatkozó javaslatokat, továbbá a közéleti tényezők hatására alakítják át.

³⁵ Український центр оцінювання якості освіти: звіт за результатами соціологічного дослідження https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/ZvitUSAID_ZNO.pdf (2024.05.01.)

³⁶ Регіональні дані ЗНО-2018. URL: <https://zno.testportal.com.ua/stat/2018> (2024.05.01.)

³⁷ ЗНО в Україні (історична довідка) <https://euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1128&-id=4392> (2024.05.01.)

IV. FELSŐOKTATÁSI REFORMOK

Ukrajna oktatási jogszabályai biztosították a szükséges előfeltételeket a felsőoktatási rendszer fejlesztéséhez. Az alapvető rendelkezéseket Ukrajna alkotmánya és a felsőoktatásról szóló törvény alapozza meg. Részletesebb kérdések a felsőoktatás fejlesztésének különböző részletezéséről a felsőoktatással kapcsolatban számos kormányzati szakpolitikai dokumentum foglalkozik. A *Nemzeti Stratégia az ukrajnai oktatás fejlesztéséről a 2021-ig terjedő időszakra* néven elfogadott konceptustervezetben³⁸ voltak összefoglalva. A dokumentum meghatározza a célokat, a stratégiai irányokat és a fő feladatokat, amelyeket az oktatás területén az állami politika végrehajtása során teljesíteni kellett. A továbbiakban kutatóegyetemek létrehozása, a felsőoktatási intézmények autonómiájának kiterjesztése, az oktatói és kutatói szakmák új jegyzékének felülvizsgálata és jóváhagyása, a felsőoktatás oktatási és képesítési (oktatási és tudományos) szintjeinek új struktúrájához és a Nemzeti Képesítési Keretrendszerhez igazodó, kompetenciaalapú felsőoktatási standardok kidolgozása vette kezdetét. A felsőoktatási intézményekbe való egyenlő hozzáférés biztosításának előfeltételeként az általános középfokú oktatási intézményekben végzetek tanulmányi eredményeinek külső független értékelésére szolgáló eljárások és technológiák fejlesztése, javítása. Jelenleg a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó nemzeti gazdasági stratégia³⁹ megvalósítása folyik. Az említett dokumentum az agrárgazdaságban és a számítástechnikai szakemberek képzésének minőségjavítását tűzte ki célul, illetve a duális oktatás fejlesztését nevezte meg céljai között.

IV.1. A felsőoktatásról szóló törvény⁴⁰ (2014)

Hosszas viták után 2014-ben lett elfogadva a felsőoktatásról szóló törvényt. A 2014.07.01-i 1556-VII. sz. törvény, amely szerint az oktatás fő célja a versenyképes humán tőke felkészítése az ország technológiai és innovatív fejlődését, önmegvalósítását az egyén önmegvalósítását, a társadalom, a munkaerőpiac és az állam igényeinek kielégítését és az államnak a képzett szakemberekben való ellátása. Az új kerettörvényt Ukrajna az Európai Unió csatlakozási törekvéseinek az iránymutatója. 2014. szeptember 16-án, miután *Ukrajna és az Európai Unió közötti társulási megállapodás, az Európai Atomenergia-közösség és az*

³⁸ Указ президента України Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (2024.05.01.)

³⁹ Постанова КМУ від 3 березня 2021 р. № 179 Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)

⁴⁰ ЗУ Про вищу освіту, ВВР, 2014, № 37-38, ст.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (2024.05.01.)

*Európai Atomenergia-közösség közötti társulási megállapodást*⁴¹. A két ország az oktatás, mellett a tudományos együttműködés, az ifjúságpolitika, a kölcsönös megértés javítását, a kultúrák közötti párbeszéd fokozását és az egyes kultúrák ismeretének elmélyítését tűzte ki célul. A társulási megállapodás a középfokú oktatás, a távoktatás és az egész életen át tartó tanulás fejlesztési területeit is felvázolja.

A felsőoktatási törvény megalapozza a bolognai rendszerhez való beépülést. Érdeemes megjegyezni, hogy ezt a törvényt a következő években több ízben módosították. Következő években az új társadalmi-gazdasági szempontok figyelembe vételének szükségessége miatt változott.

A kerettörvény 48. cikkelye tartalmazza az oktatás tannyelvéről szóló előírásokat, miszerint az oktatás nyelve az államnyelv. A cikkelyt 4. bekezdéssel 2023. december 8-án lett kiegészítve, mely szerint a magán egyetemek az Európai Unió hivatalos nyelvein is megszervezhetik az oktatást.

Az oktatás minden szintjén nagy figyelem van fektetve a pedagógusok szakmai továbbképzésére, erről az országban 2019-ben lett elfogadva határozat⁴². A határozat szerint a felsőoktatási és posztgraduális oktatási intézmények pedagógiai (tudományos) tanácsai önállóan határozzák meg az ilyen intézményekben dolgozó pedagógiai és tudományos-pedagógiai dolgozók továbbképzésének tervezésével és lebonyolításával kapcsolatos szervezeti kérdéseket a fő munkahelyükön, figyelembe véve a jogszabályi követelményeket. Továbbá a továbbképzés eredményeit figyelembe kell venni a felsőoktatási és posztgraduális oktatási intézmények oktatóinak minősítése során, valamint az ilyen intézmények oktatói és kutatói állományával versenyvizsga útján történő álláshelyválasztás vagy munkaszerződés megkötése során. Az adott módosítás további autonómiát adott az intézményeknek, mely elősegíti a versenyképesség fenntartását. A felsőoktatási és posztgraduális oktatási intézmények pedagógiai, kutatási és oktatói személyzete abban az oktatási intézményben fejlesztheti képesítését, ahol dolgozik. A továbbképzés eredményei nem igénylik az akadémiai (pedagógiai) tanács általi elismerést.

A felsőoktatási vagy posztgraduális oktatási intézmény vezetője, vezetőhelyettese, a kar, intézet vagy más strukturális alegység vezetője, tanszékvezetője vagy doktori képzésének vezetője, akit először neveznek ki a megfelelő pozícióba, a betöltött pozíciónak megfelelően továbbképzésen köteles részt venni az első két év alatt.

⁴¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (2024.05.01.)

⁴² КМУ Постанова: Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)

Az ukrán felsőoktatás további átalakításokon vesz részt, az Európai Unióhoz való csatlakozási előkészületek tovább zajlanak. Egy új nemzeti képesítési keretrendszert elfogadására volt szükség, melyet Ukrajna Miniszteri Kabinetjének 2019.06.12-i 509. számú határozatával⁴³ tett meg. A határozata 142 felsőoktatási standardot tartalmaz (97 alap- és 45 mesterképzési). A határozat a hallgatói mobilitás fejlesztésének és a hazai felsőoktatási intézmények diplomáinak más országokban történő elismerésének alapját képezi.

Ukrajna már jelentős lépéseket tett a felsőoktatási rendszer szabályozását szolgáló modern jogi keretrendszer megteremtése felé, de a jogszabályok időszakos módosítása elkerülhetetlen. Ezek azt mutatják, hogy a felsőoktatás élő szervezetként fejlődik, és reagál az ukrán társadalom és a gazdaság előtt álló új kihívásokra, igyekszik magába integrálni a globális oktatási trendeket. Követni a társadalmi igényeket, viszont nagy hatással van a jogalkotásra a politikai élet, annak viharos jellege. Ez idő alatt a nemzeti felsőoktatási rendszer több szakaszban fejlődött, a posztszovjet modellből az európai orientációjú modell felé.

⁴³ КМУ Постанова, від 12 червня 2019 р. № 509 Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2019-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)

V. AZ „ÚJ UKRÁN ISKOLA”, A „NUS” BEVEZETÉSE

Az „Új ukrán iskola” (a továbbiakban a „NUS”) koncepciójának bevezetése az egyik legnagyobb ukrainai oktatási reform, amelyet 2018-ban indítottak el. Célja a középiskolai oktatás tartalmának, szerkezetének és megközelítésének radikális korszerűsítése. A reform fő szempontjai közé tartozik az oktatás tartalmának aktualizálása. Átmenet az elavult tantervekről a kritikus gondolkodás, a kreativitás és a szociális készségek fejlesztésére összpontosító modern szabványokra. Olyan kompetenciaalapú megközelítés bevezetése, amely a tanulók azon képességére összpontosít, hogy a tudást gyakorlati helyzetekben alkalmazzák. Emellett célja az oktatás szerkezetének megváltoztatása. A tanulás módszerének új megközelítése: az interaktív és projektalapú tanulási módszerek előtérbe helyezése, amelyek elősegítik a tanulók aktív részvételét a tanulási folyamatban. A modern technológiák és erőforrások használata az oktatás minőségének javítása érdekében. Személyre szabott tanulás, amely figyelembe veszi a tanulók egyéni igényeit és érdeklődését. Kiemelt célként van kiemelve a tanárok szakmai fejlődése: képzés és szakmai fejlődés biztosítása a tanárok számára az új szabványoknak és tanítási módszereknek megfelelően. A tanárok támogatása szakmai közösségek létrehozásával és a korszerű tananyagokhoz való hozzáférés biztosításával. Az iskolai helyiségek felújítása a modern követelményeknek megfelelően: új bútorok, berendezések, technológiák, olyan tanulási környezet kialakítása, amely elősegíti a gyermekek sokoldalú fejlődését.

„A NUS reformja évekig tart, mivel lehetetlen gyorsan megváltoztatni az Ukrajnában évtizedek óta ápolt oktatási hagyományokat. A változások azonban már megkezdődtek, és az Oktatási és Tudományos Minisztérium mindent megtesz annak érdekében, hogy elkerülhetetlenek legyenek”⁴⁴. – olvashatjuk az Oktatási és Tudományos minisztérium oldalán.

A reform jogalapjául a 2017 szeptemberében elfogadott oktatási törvény szolgál, amely az új oktatási rendszer alapelveit szabályozza.

V.1. Az oktatásról szóló törvény⁴⁵

A reform többek között a 12 évfolyamos iskola bevezetését irányozza elő. A törvény a teljes középfokú oktatás következő szintjeit írja elő: négyéves általános iskolai oktatás (1-4.

⁴⁴ Нова українська школа <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0> (2024.05.01.)

⁴⁵ Закон України Про освіту (BBP, 2017, № 38-39, ст.380) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#Text> (2024.05.01.)

osztály); ötéves középfokú alapfokú oktatás (5-9. osztály); hároméves szakközépiskolai oktatás (10-12. osztály). A törvény bevezeti az inkluzív oktatást. "Az oktatási intézmények szükség esetén inkluzív és/vagy speciális csoportokat és osztályokat alakítanak ki a sajátos nevelési igényű személyek oktatására. Ha a sajátos nevelési igényű személy vagy szülei kérvényezik, ilyen csoportot vagy osztályt kötelező jelleggel alakítanak ki" - áll a szövegben. Továbbá kimondja, hogy "az ingyenes meleg étkezést csak a következőknek biztosítják: az árvák, a szülői gondoskodásuktól megfosztott gyermekek, a sajátos nevelési igényű gyermekek, akik speciális és inkluzív osztályokban (csoportokban) tanulnak, az Ukrajna "Az alacsony jövedelmű családoknak nyújtott állami szociális támogatásról" szóló törvénye szerinti támogatásban részesülő családok gyermekei részére, akik óvodai, általános középiskolai, szakiskolai (szakközépiskolai) vagy felsőoktatási intézményekben tanulnak". Emellett viszont az oktatást az állam biztosítani akarja minden állampolgár számára, még abban az esetben is, mikor nem kommunális, vagy állami fenntartású intézményt választ és passzusa 2019. január 1-jétől bevezeti a "pénz követi a gyermeket" elvet. Az állam finanszírozza a megfelelő engedélyekkel rendelkező magán- vagy vállalati oktatási intézményeket az állami és helyi költségvetések terhére azáltal, hogy az ilyen oktatási intézménynek átutalja a költségvetési előirányzat egy teljes általános középfokú oktatásban részesülő diákra vonatkozó pénzügyi normának megfelelő összegű pénzeszközöket, az Ukrajna Miniszteri Kabinetje által meghatározott eljárásnak megfelelően.

A törvény továbbá rendelkezik az oktatási körzet és a központi oktatási intézményének (bázisiskolák) létrehozásáról. Továbbá rendelkezik arról, hogy az oktatási intézmények általános iskolai oktatást nyújthatnak azonos vagy különböző korú gyermekek számára (függetlenül azok számától), akiket egy vagy különböző osztályokba (csoportokba) lehet csoportosítani. Így összevont osztályokat létrehozva, melyekben egyidejűleg például a 3. és 4. osztályos gyerekek tanulnak. Az ilyen intézményben az oktatási folyamatot egy vagy több tanár szervezheti meg. Az oktatási intézményeknek széleskörű autonómiát fogalmaz meg a törvény, mely szerint az oktatási intézmények tudományos, szervezeti, pénzügyi és személyzeti autonómiát gyakorolhatnak. Igaz, az autonómia nehezen valósítható meg a gyakorlatban, mivel a kerettörvény megadja a jogát a többi között a pénzügyi és a személyzeti autonómiának, de nem teszi kötelezővé, így ez nem nagy mennyiségben történt meg. Ukrajna oktatási ombudsmanja szerint 2021-ben⁴⁶ egyes vezetők még nincsenek tisztában a pénzügyi autonómia lehetőségeivel, vagy nem értik, miért van rá szükség. Egyesek számára pedig a

⁴⁶ Як фінансова автономія закладів освіти впливає на якість освіти та збір коштів із батьків
<https://eo.gov.ua/yak-finansova-avtonomiia-zakladiv-osvity-vplyvaie-na-iakist-osvity-ta-zbir-koshtiv-iz-batkiv/2021/12/20/> (2024.05.01.)

felelősségtől való félelem meghaladja az autonómia pozitív következményeit, amelyek valójában számosak. Előfordul, hogy az oktatási hatóságok nem ösztönzik az oktatási intézményeket a pénzügyi autonómia megszerzésére.

Az említettek mellett a legnagyobb vihart⁴⁷ keverő passzusa az oktatás nyelvéről szóló 7. cikkely okozta, amely szerint az oktatás nyelve az államnyelv. Emellett a nemzeti kisebbségek számára az óvodai és az elemi iskolai tanulási-nevelési lehetőséget foglalja magában, míg az őshonos népek részére az óvodai és az általános középiskolai oktatáshoz van joguk. Ezzel egyidejűleg jogfosztásnak kitéve a nemzeti kisebbségek jogait, melyet a viharos politikai viszonyok között az orosz nyelv használatának a visszaszorításaként volt bemutatva⁴⁸.

Az oktatási törvény egy alaptörvény, nem határozza meg az oktatási folyamat minden részletét, de felvázolja az alapelveket. Ennek a törvénynek megfelelően külön törvényeket kell a továbbiakban elfogadni az óvodai oktatásról, az általános középiskolai oktatásról, az iskolán kívüli oktatásról, a szakképzésről és a felsőoktatásról egyaránt, mivel az akkor hatályos normatívák eltértek az új oktatási törvényben elfogadott normatíváktól és alapelvektől egyaránt.

2018 februárjában Ukrajna Miniszteri Kabinetje jóváhagyta az általános iskolai oktatás megújult állami szabványát.

V.2. Rendelet az általános iskolai oktatás állami szabványáról⁴⁹

Az új szabvány a kompetenciaalapú megközelítésre összpontosít, amely magában foglalja az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák fejlesztését. A fő cél nemcsak az ismeretek és készségek, hanem az olyan kompetenciák fejlesztése is, mint a kritikus gondolkodás, a tanulási képesség, a társadalmi és állampolgári kompetenciák, a vállalkozói készség, a kulturális tudatosság és az önkifejezés. A szabvány előírja a tantárgyak integrációját, integrált kurzusok és projekttevékenységek létrehozását. Jelentős figyelmet fordít az inkluzív oktatásra és az oktatáshoz való hozzáférés biztosítására minden gyermek számára, függetlenül fizikai vagy szellemi képességeiktől. Új értékelési módszereket vezettek be, amelyek a tanuló támogatását és fejlesztését szolgálják, ahelyett, hogy csak a tudást tesztelnék. Nagyobb hangsúlyt kap az információs és kommunikációs technológiák aktív használata a tanulási folyamatban.

⁴⁷ A 2017-es ukrainai oktatási kerettörvény: a szöveg keletkezéstörténete és tartalma, REGIO 25(3):278-300

⁴⁸ Діти України і мова освіти. Черговий камінь спотикання, URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28518526.html> (2024.05.01.)

⁴⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року, №87, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/ed20180221> (2024.05.01.)

Az addig érvényben lévő szabványtól lényegesen különböztek az alábbiak:	2011	2018
1. a tanuláshoz való hozzáállás	hagyományos tantárgyközpontú módszerek	integrált tanulás, projekttevékenységek, az információs és kommunikációs technológiák aktív használata.
2. értékelés	többnyire hagyományos értékelési módszerek.	formatív értékelés a tanulók fejlődésére összpontosítva.
3. Inkluzivitás	kevesebb hangsúlyt fektet az inkluzív oktatásra	jelentős figyelem az inkluzív oktatásra, esélyegyenlőség biztosítása minden gyermek számára.
4. oktatási célok megfogalmazása	harmonikusan fejlett személyiség kialakítása	a tanulók felkészítése a modern világban való életre, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek fejlesztése.

2. táblázat. Összehasonlítás az ukrainai oktatási szabványokról a NUS bevezetésével kapcsolatban a 2011-es⁵⁰ és a 2018-as rendeletek alapján
FORRÁS: 2011-es és 2018-as miniszteri rendeletek szerint, saját szerkesztés.

A két határozat közötti fő különbség tehát a tanulás megközelítésének megváltozása, a hagyományos tudásalapú megközelítésről a 21. század követelményeinek és kihívásaihoz igazodó kompetenciaalapú megközelítésre.

A következő lépésként az általános közép fokú oktatásról szóló törvény elfogadása tekinthető, amely részletesebben szabályozza a reform által bevezetett változásokat.

V.3. Az ukrán, mint államnyelv működésének biztosításáról⁵¹

A törvény 2019. július 16-án lépett hatályba, két hónappal a kihirdetése után. Korábban az ukrán nyelv státuszát Ukrajna *Az állami nyelvpolitika alapelveiről*⁵² szóló törvénye szabályozta. A méltóság forradalma után megpróbálták hatályon kívül helyezni, de a parlament akkori elnöke nem írta alá a Rada határozatát, arra hivatkozva, hogy előbb egy új törvényt kell kidolgozni⁵³.

⁵⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 “Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти” (Офіційний вісник України, 2011 р., № 33, ст. 1378) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)

⁵¹ Закон України Про забезпечення функціонування української мови як державної (BBP, 2019, № 21, ст.81) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (2024.05.01.)

⁵² Закон України Про засади державної мовної політики (BBP, 2013, № 23, ст.218) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (2024.05.01.)

⁵³ Турчинов підтвердив, що не підпише скасування мовного закону URL: https://lb.ua/news/2014/03/03/258040_turchinov_otkazalsya_podpisivat.html (2024.05.01.)

Az új nyelvtörvény megismétli az oktatási törvényben megfogalmazott 7. cikkelyt, kiegészítve azt további a kisebbségi nyelvet korlátozó rendelkezésekkel. Az egyike, hogy az egyetemi felvételi vizsgákat kizárólag ukrán nyelven tehetik le a felvételizők, amásik kritikus pontja a többi között, hogy az idegen nyelv oktatása csak az ukrán nyelv alapján történhet. 2019 júliusában az Alkotmánybíróság a 10-p/2019 számú határozatával kimondta, hogy az oktatási törvény 7. cikke megfelel Ukrajna alkotmányának, és ezzel – legalábbis a hazai jogszabályok szintjén – lezárta az ezen jogszabályi újításokat érintő jogvitát. A törvény alkotmányos felülvizsgálatát egy képviselőcsoport követelte formai és eljárási hibák miatt, hasonlóképpen mint a regionális nyelvekről szóló törvény hatályon kívül helyezéséről szóló rendelkezést, például egy személy szavazott több képviselő helyett, stb. Ez azt mutatja, hogy az Alkotmánybíróság nem jogi, hanem politikai döntést hozott⁵⁴. A nyelvtörvény tovább erősítette a közéleti konfliktusok kialakulását, megalapozva az egyes normáinak félrevezető magyarázatainak a publikálását.

V.4. Törvény a teljes általános középfokú oktatásról⁵⁵

2020. március 18-án fogadták el és lépett hatályba. Ez a törvény meghatározza az ukrainai teljes általános középfokú oktatási rendszer működésének jogi, szervezeti és pénzügyi kereteit. A törvény céljai közé tartozik a tanulói személyiség fejlődésének feltételeinek megteremtése, az egész életen át tartó tanulásra képes, szabad és felelős állampolgárság kialakulása, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása.

A teljes általános középfokú oktatás három szintből áll:

- általános iskolai oktatás: 1-4. osztály;
- középfokú alapfokú oktatás: 5-9. osztály;
- szakosított középfokú oktatás: 10-12. évfolyam.

A szakközépiskolai oktatás tudományos és szakmai profilokat foglal magában, ami lehetővé teszi a tanulók számára, hogy érdeklődésüknek és jövőbeli terveiknek megfelelően válasszanak tanulmányi programokat. Az oktatási folyamat kompetenciaalapú megközelítést alkalmaz, amely az olyan kulcskompetenciák fejlesztésére összpontosít, mint a kritikus gondolkodás, a tanulási képesség, az állampolgári elkötelezettség, a vállalkozói készség, a kulturális tudatosság és az önkifejezés. Integrált kurzusokat és projektalapú tanulást valósítanak meg. A hangsúly a tanulás egyéni megközelítésén, az inkluzív oktatáson, a

⁵⁴ Az ukrainai magyar kisebbség jogai a 2023. január 27-ei állapot szerint és javaslatok a problémák megoldására URL: <https://kmpsz.uz.ua/hirek/az-ukrajnai-magyar-kisebbsseg-jogai-a-2023-január-27-ei-allapot-szerint-es-javaslatok-a-problemak-megoldasara.html> (2024.05.01.)

⁵⁵ Закон України Про повну загальну середню освіту (BBP, 2020, № 31, ст.226) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20/ed20200116#Text> (2024.05.01.)

modern információs és kommunikációs technológiák használatán van. A törvény megállapítja az általános középfokú oktatási intézmények létrehozásának, átszervezésének és megszüntetésének szabályait. Meghatározza az állami hatóságok és a helyi önkormányzati szervek hatáskörét az általános középfokú oktatás területén. Az általános középfokú oktatási intézmények fenntartása az állami és helyi költségvetésekből, valamint egyéb, a törvény által nem tiltott forrásokból történik. Meghatározza a tanulók tanulási eredményeinek értékelésére szolgáló módszereket és kritériumokat. Bevezeti a külső független tesztelés rendszerét az oktatás minőségének értékelésére.

Ez a törvény kulcsfontosságú dokumentum, amely jogi keretet biztosít az ukrajnai teljes körű általános középfokú oktatás rendszerének működéséhez. A kritikus nyelvi kérdést nem változtatta, megismétli az oktatási törvényben leírtakat. Viszont mindezidáig megannyi módosításon esett át.

A legátfogóbb módosítást az oktatásban használt tannyelv kapcsán az Ukrajna egyes törvényeinek módosításáról az *Európa Tanács és szervei által a nemzeti kisebbségek (közösségek) jogairól egyes területeken kiadott szakértői vélemény figyelembevételével kapcsolatban* szóló törvény által történt⁵⁶. A jogszabályt 2023. december 8-án fogadták el, melyben szavatolja az egyes kisebbségek, köztük a magyar kisebbség anyanyelvű oktatásban való részesülésének jogát. Ugyancsak pozitívnak tekinthető, hogy azok a gyermekek, akik a 2018-as tanév előtt kezdték meg magyar nyelvű iskolai tanulmányaikat, a középfokú oktatás befejezéséig változatlanul magyar nyelven tanulhatnak⁵⁷.

Új koncepció kidolgozását tűzte ki célul a miniszteri kabinet a szakirányú oktatás új állami szabványának elfogadását, amely az alapképzési programok időtartamának (munkaterhelésének) átlagosan 45 kredittel való csökkentésének előfeltételeit teremtené meg⁵⁸. Az említett koncepciónak a tervezete⁵⁹ elkészült. Sajnos a kulcsfontosságú kompetenciák első helyére az államnyelv folyékonyan beszélése került, ezt követi az anyanyelven (ha az eltér az államnyelvtől) és az idegen nyelveken való kommunikáció

⁵⁶ Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах (БВР), 2023, № 135, ст.792) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3504-20#n35> (2024.05.02.)

⁵⁷ Ukrajna törvényéről az Ukrajna egyes törvényeinek módosításáról az Európa Tanács és annak szervei által a nemzeti kisebbségek (közösségek) jogainak egyes területeit illetően. URL: <https://politic.karpat.in.ua/?p=98450&lang=hu> (2024.05.02.)

⁵⁸ Розпорядження КМУ, 14.12.2016 р. № 988-р Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (2024.05.02.)

⁵⁹ Проект державного стандарту профільної середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/10/30/HO-proyekt.Derzhstandartu.profilnoyi.serednoyi.osvity-30.10.2023.pdf> (2024.05.02.)

képessége, azután a matematikai kompetencia, kompetenciák a természettudományok, a mérnöki tudományok és a technológia területén, az élethosszig tartó tanulás, stb.

Összességében kimondhatjuk, hogy a NUS előirányozza a tanárok egy részének ellenállását, akik nem hajlandók vagy nem képesek alkalmazkodni az új tanítási módszerekhez. A tanárok átképzésére és szakmai fejlődésére irányuló programok elégtelen száma, emellett gyakorlati esetekre van szükség és tapasztalatcserére, a szakmai fejlődés finanszírozásának problémái⁶⁰. Nemcsak tudományos ismeretekkel, hanem kritikus gondolkodással, kreatív készségekkel és társadalmi felelősségvállalással rendelkező diplomások kibocsátását célozza meg az új oktatási rendszer. Az újítás egy olyan oktatási rendszer, amely megfelel a modern nemzetközi szabványoknak és az Európai Unió modelleket vezet be az ukrán oktatási rendszerbe.

A NUS reformja hosszú távú folyamat, amely folyamatos nyomon követést, kiigazítást és alkalmazkodást igényel az új kihívásokhoz és feltételekhez.

⁶⁰Причини та наслідки купівлі документів про підвищення кваліфікації педагогів
<https://eo.gov.ua/prychyny-ta-naslidky-kupivli-dokumentiv-pro-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohiv/2024/03/19/> (2024.05.20)

VI. COVID19 VILÁGJÁRVÁNY AZ UKRAJNAI OKTATÁSRA GYAKOROLT HATÁS (2019-2022)

A COVID19 világjárvány jelentős elmozdulást eredményezett az élet minden terén, az egész világon, így Ukrajnában is. Rohamosan változtak a mindennapok, kialakult a távoktatás az oktatási szféra minden szintjén. Az oktatási intézmények, az iskolától az egyetemekig, a diákok és az oktatók biztonsága érdekében alkalmazkodtak a távoktatáshoz. Az online platformok, a videokonferencia-eszközök és a digitális erőforrások nélkülözhetetlenné váltak az előadások megtartásához, a vizsgák lebonyolításához és az oktatási tevékenységek fenntartásához. Az oktatási intézmények különböző vírusellenes intézkedéseket hajtottak végre a COVID19 terjedésének megakadályozása érdekében. Ezek az intézkedések magukban foglalták a higiéniai protokollokat, a társadalmi távolságtartást, a maszkhasználatot és a fizikai terek átalakítását az egészségügyi és biztonsági előírásoknak való megfelelés érdekében. Ukrajna a globális gyakorlatokat és az oktatással kapcsolatos jogi trendeket vette alapul saját válaszlépéseihez. A nemzetközi együttműködés és a hatékony intézkedésekre vonatkozó információcsera alapvető fontosságú volt a világjárvány okozta kihívások kezelésében. Néhány intézmény keverék megközelítést alkalmazott, szükség esetén kombinálva az online és a személyes tanórákat. Emellett oltási kampányokat is indítottak, amelyekben a pedagógusok és más, a frontvonalban dolgozók kaptak elsőbbséget.

Az ukrán kormány a világjárványra reagálva jogszabályokat fogadott el és módosított, kihatást gyakorolva a közéletre és így az oktatási ágazatban felmerülő kihívások kezelésére. Ezek közé tartoznak a távoktatást lehetővé tevő ideiglenes rendeletek, az egészségügyi és biztonsági irányelvek és az oltási irányelvek. A fontosabb rendeletek közé tartoznak az alábbiak:

VI.1. Ukrán Miniszteri Kabinet, 2020. március 11-i, 211 sz. Határozata a SARS-CoV-2 koronavírus által okozott akut légúti betegség, a COVID19 terjedésének megelőzéséről Ukrajnában ⁶¹

A Miniszteri Kabinet figyelembe véve a Technogén és Környezetvédelmi Biztonsági és Vészhelyzeti Állami Bizottság 2020. március 10-i határozatát szigorú karantén bevezetéséről döntött, mely 2020. március 12-től 2020. május 22-ig Ukrajna egész területére kiterjedt. Egyidejűleg az Oktatási és Tudományos Minisztérium ajánlja⁶², hogy az oktatási intézmények helyiségeiben és területén történő tömegrendezvényeket ne tartsanak, beleértve a

⁶¹ КМУ, Постанова від 11 березня 2020 р. N 211, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)

пробaufelvételes külső független értékelést, versenyeket, vetélkedőket, kiállításokat stb. Emellett kihangsúlyozza az intézmények diákjainak és alkalmazottainak tájékoztatásának fontosságáról, ajánlja a betegség terjedésének megelőzéséről és a megbetegedés esetén teendőkről tájékoztatások szervezését. Az Oktatási és Tudományos Minisztérium ajánlja, hogy az oktatási intézmények intézkedéseket dolgozzanak ki a távoktatási technológiák segítségével történő tanítás lebonyolítására. Továbbá intézkedéseket dolgozzanak ki az alkalmazottak részleges távmunkára való áthelyezésére, illetve olyan megelőző intézkedések biztosítását tanácsolja, amelyek megakadályozzák a koronavírus és az akut légúti fertőzések által okozott megbetegedések tömeges terjedését. Továbbá a járványhelyzet normalizálódásáig korlátozza a tervezett találkozók, ellenőrzések és vizsgák megtartását.

**VI.2. Ukrajna Egészségügyi Minisztériuma Ukrajna Állami Egészségügyi
Főorvosának 2020.05.21-i 25. számú határozata Az óvodai nevelési
intézményekben a járványellenes intézkedések megszervezéséről szóló
ideiglenes ajánlások jóváhagyásáról a koronavírus-betegség terjedése miatti
karantén idejére (COVID19)⁶³**

Ezzel a rendelettel a járványellenes intézkedések enyhítésének egyik szakasza vette kezdetét. Az óvodákban megkezdődött a jelenléti oktatási-nevelési tevékenység, ezzel egyidejűleg az intézményeknek munkáját teljes mértékben átt kellett szervezniük, megannyi új szabálynak megfelelően. Ide tartoznak az alábbi rendelkezések: a műszak kezdete előtt az intézmény valamennyi alkalmazottjánál hőmérsékletszűrést kell végezni. Azok a dolgozók, akiknek a testhőmérséklete 37,2 °C-nál magasabb, vagy a hőmérsékletszűrés során légzőszervi megbetegedésre utaló jeleket mutatnak, nem végezhetik munkájukat. A gyermekek hőmérsékletének szűrését az intézménybe való belépéskor és 4 óránként megismételni, a mutatókat naplóban rögzíteni. A 37,2 °C-nál magasabb testhőmérsékletű vagy légúti megbetegedésre utaló jeleket mutató gyermekeket az egészségügyi dolgozó és a szülők értesítése mellett elkülöníteni. A gyermek reggeli fogadását az óvodai nevelési intézménybe és a nap végén történő átadását a csoport pedagógusa végzi az intézmény területén, annak épületén kívül (kedvezőtlen időjárási körülmények között - a bejáratnál). A szülőknek vagy a

⁶² З 12 березня запроваджується тритижневий карантин у всіх закладах освіти
<https://mon.gov.ua/ua/news/z-12-bereznya-zaprovadzhuyetsya-tritizhnevij-karantin-u-vsih-zakladah-osviti>
(2023.10.02.)

⁶³ Міністерство охорони здоров'я України Головний державний санітарний лікар України Постанова №25, від 21.05.2020 року Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0025488-20#Text>
(2024.05.01.)

szülői felügyeletet ellátó személyeknek védőmaszkot kellett viselniük úgy, hogy az orr és a száj takarva legyen. Az intézmény bejáratánál több mint 70%-os hatóanyag-koncentrációjú alkoholtartalmú fertőtlenítőszerrel történő kézfertőtlenítésre szolgáló sarok kialakítása vált kötelezővé. Emellett a rendeletben hangsúlyozták, hogy a gyermekek védelmét célzó valamennyi járványellenes intézkedést (hőmérés, fertőtlenítőszerrel történő kézkezelésre vonatkozó oktatás, kézmosás, köhögési etiketre vonatkozó oktatás stb.) az intézmény személyzetének játékos módon és személyes példamutatásával hajtsák végre. A személyzet számára az oktatási-nevelési tevékenység teljes átszervezésére volt szükség, mivel a továbbiakban a karantén ideje alatt ajánlott volt a séták és órák adaptív menetrendjének kidolgozása, hogy megakadályozzák a csoportok összeolvadását/keveredését; játékokat és gyakorlatokat kellett végezni, amelyek közvetítik a gyerekeknek az egyéni megelőző intézkedések és a fizikai távolságtartás fontosságát. Korlátozva az olyan tevékenységeket és játékokat, amelyek a gyermekek és a személyzet közötti közvetlen fizikai érintkezéssel járnak.

Az említett tevékenységek mellett az intézményeknek biztosítani kellett a szigorú higiéniai feltételek megvalósításához szükséges eszközöket, tisztítószerket és azok használatáról tájékoztató jellegű információs plakátok elhelyezése, a személyzet oktatása.

Továbbá kötelezővé vált az Ukrán Egészségügyi Minisztérium 2020.03.28-i 722. számú rendeletével jóváhagyott "Koronavírusos megbetegedés (COVID19)"⁶⁴ egészségügyi ellátási szabványok szerint meghatározott kockázati csoportba tartozó személyek ideiglenes felfüggesztése a munkavégzés alól.

VI.3. Ukrán Miniszteri Kabinet, 2020. május 20-i, 392 sz. Határozata a SARS-CoV-2 koronavírus által okozott COVID19 akut légzőszervi betegség terjedésének megakadályozása érdekében Ukrajnában karantén bevezetéséről⁶⁵

Az oktatási intézmények még karanténon maradnak. Tilos a látogatásuk, kivéve a külső független próbavizsgán való részvétel, állami záróvizsga formájában történő külső független értékelés, felvételi vizsgák, az egységes idegen nyelvi felvételi vizsga, az egységes szakmai felvételi vizsga, a KROK engedélyezett integrált vizsgák tesztvizsgák formájában.

⁶⁴ Наказ МОЗ від 28.03.2020 № 722 Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19) <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0722282-20/ed20200328#Text> (2024.05.01.)

⁶⁵ КМУ, Постанова від 11 березня 2020 р. N 211, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-2020-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)

VI.4. Ukrán Miniszteri Kabinet, 2020. december 9-i, 1236 sz. Határozata a SARS-CoV-2 koronavírus által okozott akut légzőszervi betegség, a COVID19 terjedésének megakadályozása érdekében Ukrajnában karantén és korlátozó járványellenes intézkedések bevezetéséről⁶⁶

Az említett határozat további újításokat hozott az oktatási intézmények életében. Tilos a tanulók 20 főnél nagyobb csoportokban történő látogatásai az oktatási intézményekben, kivéve az óvodai, általános középiskolai, iskolán kívüli és művészeti szakoktatási intézményeket. Vagyis a felsőoktatási intézmények oktatási tevékenységét át kell szervezni, és a 20 főnél nagyobb csoportokban, csoportbontást előírni. Továbbá karantént kell bevezetni az intézményben, amennyiben tanulóinak és személyzetének több mint 50 százaléka önelszigetelésben van, mert a COVID19 megerősített esetével küzdő beteggel érintkeznek. A tömegrendezvények (előadások, ünnepek, koncertek) tartása oktatási intézményekben még mindig korlátozva vannak.

Ukrajna a globális gyakorlatokat és az oktatással kapcsolatos jogi trendeket vette alapul saját válaszlépéseihez. A nemzetközi együttműködés és a hatékony intézkedésekre vonatkozó információcsera alapvető fontosságú volt a világjárvány okozta kihívások kezelésében.

A távoktatásra való áttérés a technológiai hozzáférhetőséggel és az oktatási egyenlőtlenségekkel kapcsolatos kihívásokat tárt fel. Törekedtek e problémák kezelésére és annak biztosítására, hogy minden hallgató egyenlő esélyekkel rendelkezzen a távoktatásban.

A COVID19-re adott válasz továbbra is dinamikus maradt, az intézkedéseket a változó helyzet, a fertőzési arányok és a védőoltások előrehaladása alapján kiigazították. Szükség szerint helyi korlátozásokat és lezárásokat vezettek be. A járvány felgyorsította az oktatás digitális átalakulását Ukrajnában. Az intézmények az online oktatás minőségének javítása érdekében technológiai infrastruktúrába, tanárképzésbe és digitális erőforrásokba fektettek be.

A világjárványnak köszönhetően minden állampolgár megismerkedett az Ukrajna Állami Egészségügyi Főorvosának munkájával és követte a Technogén és Környezeti Biztonsági és Vészhelyzeti Állami Bizottság üléseinek jegyzőkönyveit és határozatait. A 2022.02.24-e⁶⁷ megváltoztatta a közéletet és egyben az oktatást is Ukrajna történetében, mivel ezen a napon kezdődött meg Oroszország széleskörű katonai inváziója Ukrajna ellen, amely

⁶⁶ КМУ, Постанова від 9 грудня 2020 р. N 1236, URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP201236?an=1> (2023.10.02.)

⁶⁷ Закон України Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (2023.10.02.)

egy új szakaszát nyitotta meg az orosz-ukrán konfliktusnak. Ez a háború jelentős hatással volt Ukrajna és az egész világ politikai, gazdasági és humanitárius helyzetére. A háború nem törölte el a COVID19 járványt, de jelentősen elterelte a figyelmet a pandémiáról és megváltoztatta a közegészségügyi helyzet kezelését Ukrajnában és azon túl is. *A SARS-CoV-2 koronavírus által okozott akut légúti betegség, a COVID19 terjedésének megakadályozása érdekében Ukrajna egész területén elrendelt karantén visszavonásáról*⁶⁸ 2023. június 27-i határozat. A döntés az ország járványügyi helyzetének értékelése és az Egészségügyi Minisztérium ajánlásai alapján született. A határozattal párhuzamosan ugyanakkor a megfigyelés és a megelőző intézkedések folytatását a betegség esetleges újabb kitöréseinek megelőzése érdekében folytatódnak.

⁶⁸Постанова КМУ від 27 червня 2023 р. № 651 Про відміну на всій території України карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vidminu-na-vsii-terytorii-ukrainy-karantynu-vstanovlenoho-z-metoiu-zapobihannia-poshyrenniu-na-terytorii-ukrainy-hostroi-respiratornoi-khvoroby-i270623-651> (2024.05.01.)

ÖSSZEGZÉS

A dolgozat logikai felépítése az időrendi sorrendet és az oktatási rendszer fejlődésének különböző szakaszait követi. Ez lehetővé teszi az olvasó számára, hogy átfogó képet kapjon az ukrán oktatási rendszer evolúciójáról és annak kisebbségi oktatásra gyakorolt hatásairól. Az egyes részek tematikus bontása segít a különböző reformok és azok következményeinek részletes bemutatásában, valamint a kisebbségi oktatás specifikus kihívásainak és eredményeinek kiemelésében. Az időrendi és tematikus logika biztosítja, hogy a dolgozat átfogó, koherens és jól struktúrált legyen, megkönnyítve a komplex történelmi és jogi folyamatok megértését. A dolgozat nemcsak a magyar kisebbség számára fontos kérdésekre világít rá, hanem hozzájárul a kisebbségi jogokkal és az oktatási reformokkal kapcsolatos tudományos diskurzushoz is. Emellett a kutatás eredményei hasznosak lehetnek az oktatáspolitikai döntéshozók számára Ukrajnában, segítve a kisebbségi oktatás helyzetének javítását és a jogszabályi környezet finomítását. A történelmi háttér segít a kormányzati szerveknek és az oktatási intézményeknek abban, hogy jobban megértsék az oktatásban tapasztalható hosszú távú tendenciákat és kihívásokat. Ez lehetővé teszi a jövőbeli reformok és az oktatási rendszer fejlesztésére irányuló stratégiák jobb tervezését.

A függetlenség 1991-es elnyerése után Ukrajna jelentős strukturális változásokon ment keresztül az oktatási rendszerében. A szovjet modellről egy önállóbb és sokszínűbb rendszerre történt átállás. A 2000-es évek elején erőfeszítéseket tettek a tanterv modernizálására és az oktatási szabványok nemzetközi gyakorlathoz való igazítására. Lépéseket tettek az oktatás minőségének javítására és a tananyag relevanciájának növelésére. 2005-ben Ukrajna belekezdett a bolognai rendszerhez való csatlakozáshoz, összehangolva felsőoktatási rendszerét az európai normákkal. Ennek keretében háromszintű rendszert vezettek be (alap-, mester- és doktori fokozatok), és nagyobb hangsúlyt fektettek az akadémiai mobilitásra. Az Új ukrán iskola bevezetésének nagy visszhangja volt. Célja az oktatási rendszer modernizálása és az európai szabványokhoz való igazítása. A reform 2017-ben indult, és a 2018/2019-es tanévtől kezdve fokozatosan vezették be. Elemeit a tanulóközpontú megközelítésre és a kompetencialapú oktatás bevezetésére bonthatjuk. Melynek megfelelően az ismeretek mellett a készségek, és kompetenciák fejlesztése, mint például kritikus gondolkodás, kreativitás és együttműködés fejlesztése az oktatási reform átfogó célja. Ezt interaktív, élményalapú tanulási módszerek alkalmazásával érve el. Kiemelt hangsúlyt fektetve az inkluzív oktatás kialakítására. Ennek érdekében új tantervek

kidolgozása, modernizálása folyt, amelyek nagyobb hangsúlyt fektetnek a gyakorlati készségek, kompetenciák fejlesztésére. Továbbá nagy figyelmet fordít a tanárok folyamatos továbbképzésére és szakmai fejlődésére a modern pedagógiai módszerek elsajátítása érdekében. Az iskolai infrastruktúra fejlesztésének elemét is magába foglalja, így megújultak az építkezési normatívák⁶⁹ is ezen a téren. Az iskolák fizikai és technikai infrastruktúrájának fejlesztése, beleértve a digitális eszközök beszerzését és a tantermek modernizálását. Új értékelési rendszer kialakítását vezették be. A hagyományos osztályzás helyett a tanulók kompetenciáinak és fejlődésének folyamatos értékelése lépett hatályba. Az intézményi autonómia mellett a tanulói autonómiát irányozta elő a NUS. A tanulók bevonása az oktatási folyamatba és önállóságuk fejlesztése a tanulásban. Ezzel előidézve a tanulók motivációjának javulását.

Az Új ukrán iskola és a kisebbségi oktatás: a reformok a kisebbségi oktatásra is kihatással vannak. A kárpátaljai magyar kisebbségi iskolák számára különösen fontos, hogy az oktatási reformok keretében biztosítsák az anyanyelvi oktatás folytatását és a magyar kultúra ápolását. A reformok során figyelembe kell venni a kisebbségi közösségek speciális igényeit, és biztosítani kell számukra a megfelelő erőforrásokat és támogatást. A NUS célja, hogy minden tanuló, függetlenül nemzetiségi hovatartozásától, magas színvonalú oktatásban részesüljön, amely felkészíti őket a jövő kihívásaira. Ennek érdekében az oktatási hatóságoknak szorosan együtt kell működniük a kisebbségi iskolákkal és közösségekkel, hogy a reformok sikeresen megvalósuljanak és pozitív hatással legyenek minden tanulóra.

A független Ukrajna érájában az oktatás nyelve jelentős vitatémává vált, viták folytak az ukrán és az orosz nyelv oktatásban való használatáról. Döntések születtek az ukrán mint az oktatás elsődleges nyelve mellett, melyek további kohéziót eredményeztek az ukrán nép nemzeti ideológiájában, viszont nagy elnyomást okozott a kisebbségek életében. Emellett a folyamatos nyelvi aspektus előtérbe való helyezése látszatpolitikát okoz, mely során az egységes nemzetépítés építése során a kisebbségpolitika és a jószomszédsági politika kárát eredményezi.

Ukrajna felkarolta a digitális átalakulást az oktatásban, a technológia fokozott integrálásával az osztálytermekben és az e-learning platformok fejlesztésével. Ez a tendencia a COVID19 világjárványra adott válaszként tovább erősödött. A világjárvány jelentős kihívások elé állította az oktatási rendszereket világszerte, de egyben lehetőséget is teremtett az innovációra és a hosszú távú változásokra. Az online és hibrid oktatás elterjedése, a

⁶⁹ ДБН України, заклади освіти, ДБН В.2.2-3:2018 URL: https://e-construction.gov.ua/files/new_doc/3022068632608834607/2023-01-23/dcf82daf-c246-4d42-8b05-708c74a8f867.pdf (2024.05.01.)

digitális egyenlőtlenségek csökkentésére tett erőfeszítések és a tanulók jólétére való fokozott figyelem mind-mind olyan tényezők, amelyek formálják a jövő oktatását. Ukrajna a globális gyakorlatokat és az oktatással kapcsolatos jogi trendeket vette alapul saját válaszlépéseihez.

A gazdasági korlátok kihívások elé állították az oktatási rendszert. A megfelelő finanszírozás, a források elosztása és az infrastruktúra fejlesztése továbbra is kritikus kérdések maradtak.

Krím annektálása és a 2014 óta tartó kelet-ukrajnai konfliktus kedvezőtlen hatással volt az oktatásra. A lakosság kitelepítése, az infrastruktúrában okozott károk és az akadémiai tevékenységek megzavarása jelentős kihívást jelentett. A vizsgált időszakban a felsőoktatási intézmények hálózata közel harmadával csökkent⁷⁰, a felsőoktatási intézmények összevonása és a kis létszámú intézmények arányának megszüntetése miatt. Az elmúlt 10 évben a felsőoktatási intézmények minden típusának irányítását központosították azáltal, hogy az Oktatási és Tudományos Minisztérium irányítása alá helyezték őket, beleértve a más központi végrehajtó szervek alá tartozó intézményeket is. Az egyetemek és intézetek hálózata mostanra csaknem megduplázódott az 1991-es évhez képest, míg a főiskolák és szakiskolák száma 2,2-szeresére csökkent⁷¹. Ez azt jelenti, hogy a felsőoktatási ágazat jobban összpontosít a szakemberek képzésére az alap- és mesterfokozatú szakemberek képzésére, mintsem az alacsonyabb szintű szakemberek képzésére, akiknek a képzése sokkal inkább gyakorlati orientációjú. A hazai munkaerőpiacnak azonban égető szüksége van szakemberekre, gyakorlati szakemberekre, akik rövid távon hozzájárulhatnak a felsőfokú szakképzés fejlesztésének erősítéséhez.

A nyelv- és kultúrpolitikák összefüggésében az "egyensúlyozás" a potenciálisan ellentétes érdekek vagy elvek gondos kezelésére utal. Ukrajna esetében az egyensúlyozás két fontos és néha egymással versengő cél összeegyeztetését jelenti:

- *Az ukrán mint államnyelv támogatása:* Tekintettel arra, hogy az ukrán nyelvet államnyelvként jelölték ki, az ukrán nyelv használatának előmozdítása a hivatalos kormányzati dokumentumokban, a közintézményekben, az oktatásban és a közélet más területein. Ezt gyakran alapvető fontosságúnak tekintik a nemzeti egység és a hatékony kormányzás szempontjából.

⁷⁰ Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»: Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність інформаційно-аналітичний збірник. Київ. 2021. 266. https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/Osvita-v-nezalezhnij-Ukraini-19.08.2021_FINAL-1.pdf (2023.10.02.)

⁷¹ Ugyanott: Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»: Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність інформаційно-аналітичний збірник. Київ. 2021. 266. https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/Osvita-v-nezalezhnij-Ukraini-19.08.2021_FINAL-1.pdf (2023.10.02.)

- *A kisebbségi jogok védelme:* Ukrajna ugyanakkor elismeri a nemzeti kisebbségek jogait, beleértve a nyelvük és kultúrájuk megőrzéséhez és fejlesztéséhez való jogukat. Ez magában foglalja olyan környezet megteremtését, amelyben a kisebbségi nyelvek használhatók az oktatásban, a médiában és a kulturális tevékenységekben, lehetővé téve e közösségek számára, hogy megőrizték sajátos identitásukat.

Az "egyensúlyozás" során olyan középutat kell találni, amely tiszteletben tartja az ukrán nyelv hivatalos státuszát, ugyanakkor biztosítja a nemzeti kisebbségek nyelvi és kulturális jogait. Ennek az egyensúlynak a megtalálása kihívást jelent, mivel az államnyelv támogatása a nemzeti egység előmozdításának eszköze, míg a kisebbségi jogok védelme kulcsfontosságú a sokszínűség tiszteletben tartása és az összes polgár befogadásának biztosítása szempontjából.

Az egyensúly elérését szolgáló gyakorlati intézkedés az oktatási lehetőségek biztosítása a kisebbségi nyelveken. Az anyanyelvhasználat mint fogalom rögzítése és annak elidegeníthetetlen emberi jognak minősítése. Akár visszaállítva a kisebbségi nyelvek használatának engedélyezését a hivatalos dokumentumokban és a kommunikációban azokban a régiókban, ahol a kisebbségi lakosság koncentrálódik. A nemzeti kisebbségek örökségét ünneplő kulturális rendezvények és intézmények támogatása.

Az államnyelv ismeretének ösztönzése a hatékony polgári részvétel és a nyelvi közösségek közötti kommunikáció érdekében. A cél egy olyan társadalom létrehozása, ahol az államnyelv megőrzése és támogatása mellett a nyelvi és kulturális sokszínűség tiszteletben tartása és védelme is biztosított. Ennek az egyensúlynak az elérése folyamatos párbeszédet, jogalkotási intézkedéseket és olyan politikákat igényel, amelyek figyelembe veszik az országon belüli valamennyi közösség igényeit és jogait.

РЕЗЮМЕ

Тема моєї кваліфікаційної роботи: Угорська освіта на закарпатті в незалежній Україні.

Умови освітньої політики в багатонаціональних регіонах України є важливим аспектом для забезпечення національної злагоди та культурного розмаїття. Дослідження угорської освіти на Закарпатті дозволяє оцінити, як зміни в освітньому законодавстві та реформування системи освіти впливають на національні меншини в Україні. Основною метою роботи можна виділити дослідження розвитку освіти для угорської національної меншини в умовах незалежної України, враховуючи зміни в законодавстві та реформи освітньої системи.

Завдання дослідження:

- Вивчити спадщину радянської епохи в угорській освіті Закарпаття до 1999 року.
- Проаналізувати освітню ситуацію в 2000-х роках у контексті впровадження Болонської системи.
- Оцінити вплив незалежного оцінювання та модернізації системи освіти з 2005 року.
- Розглянути основні реформи вищої освіти в незалежній Україні.
- Дослідити впровадження "Нової української школи" (НУШ) і її вплив на угорську освіту.
- Оцінити вплив пандемії CoVid-19 на освітній процес та антивірусні заходи в освітній системі.

Об'єктом дослідження є угорська освіта на Закарпатті. Предметом дослідження: розвиток і реформи угорської освіти на Закарпатті в умовах незалежної України.

Методи дослідження: аналіз законодавчих актів, порівняльний аналіз, історико-генетичний метод, соціологічні спостереження.

Дослідження впливу освітніх реформ на угорську національну меншину в Закарпатті є новим аспектом вивчення багатонаціональної освітньої політики в Україні. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення освітньої політики в багатонаціональних регіонах України та забезпечення гармонійного розвитку національних меншин.

Основні результати:

Визначено основні етапи розвитку угорської освіти на Закарпатті з радянських часів до незалежної України. Проведено аналіз впровадження Болонської системи та її впливу на угорську освіту. Оцінено вплив незалежного оцінювання та модернізації системи освіти на угорські школи. Проаналізовано основні реформи вищої освіти та їхній вплив на угорські навчальні заклади. Розглянуто впровадження "Нової української школи" (НУШ) та її ефекти на угорську освіту. Досліджено вплив пандемії CoVid-19 на угорські навчальні заклади та їхні заходи для забезпечення безперервності освіти.

Висновки: Дослідження показало, що угорська освіта на Закарпатті зазнала значних змін та модернізації в умовах незалежної України. Незалежне оцінювання, Болонська система та "Нова українська школа" стали ключовими факторами у розвитку та адаптації освітньої системи до сучасних вимог. Пандемія CoVid-19 внесла свої корективи, але освітні заклади успішно адаптувалися до нових умов.

Ключові слова: угорська освіта, Закарпаття, освітні реформи, Болонська система, НУШ, незалежне оцінювання, CoVid-19, дистанційне навчання.

FELHASZNÁLT IRODALOM

ÁLLAMI DOKUMENTUMOK:

1. Про утворення Міністерства освіти України та ліквідацію Міністерства народної освіти України і Міністерства вищої освіти України : Указ Президента України від 12.12.1991 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2/91#Text> (2023.10.02.)
2. Про мови в Українській РСР, 1989, Додаток до N 45, ст.631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8312-11#Text> (2023.10.02.)
3. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text> (2023.10.02.)
5. Про Державну національну програм... | від 03.11.1993 № 896 (rada.gov.ua)
6. Закон України Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р. (BBP, 2000, N 3, ст. 24) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-14#Text> (2023.10.02.)
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, 1992 р." (справа про ратифікацію Хартії про мови, 1992 р.) м. Київ, 12 липня 2000 року. Справа N 1-34/2000 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-00> (2023.10.02.)
8. Конституція України (BBP), 1996, № 30, ст. 141, URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (2023.10.02.)
9. Про національні меншини в Україні (BBP), 1992, № 36, ст.529) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (2023.10.02.)
10. КМУ, Постанова,1993 року, №688 «Про затвердження Положення про дошкільний виховний заклад України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-93-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)
11. КМУ, Постанова,1993 року, №660 «Про затвердження Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-93-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)
12. Закон України Про професійну (професійно-технічну) освіту, BBP, 1998, № 32, ст.215) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (2023.10.02.)

13. Про загальну середню освіту, ВВР, 1999, № 28, ст.230)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (2023.10.02.)
14. Наказ МОН від від 14.12.2000 №588 Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0925-00#Text> (2023.10.02.)
15. Закон України Про вищу освіту (ВВР, 2014, № 37-38, ст.2004) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (2024.05.01.)
16. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин Страсбург, 5 листопада 1992 року. Хартію ратифіковано Законом № 802-IV від 15.05.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text (2024.05.01.)
17. Про засади державної мовної політики (ВВР), 2013, № 23, ст.218) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17/ed20120703#Text> (2024.05.01.)
18. Про професійний розвиток працівників (ВВР), 2012, № 39, ст.462 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (2024.05.01.)
19. Наказ МОН 23.04.2019 № 536 Про затвердження Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0547-19#Text> (2024.05.01.)
20. Постанова Кабінету міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1095 Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти https://zakononline.com.ua/documents/show/249596___627244 (2024.05.01.)
21. Указ президента України від 4 липня 2005 р. № 1013 Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005#Text> (2024.05.01.)
22. Постанова Кабінету Міністрів України № 1312 від 31 грудня 2005 року Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2005-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)
23. Указ президента України від 25.09.2008 № 857 «Про забезпечення дальшого розвитку вищої освіти в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/857/2008#Text> (2024.05.01.)
24. Указ президента України від 20.03.2008 № 244 «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244/2008/ed20120515#Text> (2024.05.01.)

25. Ukrajna Oktatás- és Tudományügyi Minisztériumának 2007. december 25-én kelt, 1171-es számú rendelete (Міністерство освіти і науки України, Наказ 25.12.2007. N117.) https://zakononline.com.ua/documents/show/292223___292288, letöltés 2024. május. 15.
26. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.12.2007 №1172 Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-07#Text> (2024.05.01.)
27. Указ президента України Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (2024.05.01.)
28. Постанова КМУ від 3 березня 2021 р. № 179 Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)
29. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (2024.05.01.)
30. КМУ Постанова: Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)
31. КМУ Постанова, від 12 червня 2019 р. № 509 Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2019-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)
32. Закон України Про освіту (BBP, 2017, № 38-39, ст.380) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#Text> (2024.05.01.)
33. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року, №87, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/ed20180221> (2024.05.01.)
34. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 “Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти” (Офіційний вісник України, 2011 р., № 33, ст. 1378) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF#Text> (2024.05.01.)
35. Закон України Про забезпечення функціонування української мови як державної (BBP, 2019, № 21, ст.81) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (2024.05.01.)
36. Закон України Про засади державної мовної політики (BBP, 2013, № 23, ст.218) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (2024.05.01.)

37. Закон України Про повну загальну середню освіту (ВВР, 2020, № 31, ст.226) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20/ed20200116#Text> (2024.05.01.)
38. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах (ВВР), 2023, № 135, ст.792) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3504-20#n35> (2024.05.02.)
39. Розпорядження КМУ, 14.12.2016 р. № 988-р Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (2024.05.02.)
40. КМУ, Постанова Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 від 11 березня 2020 р. N 211, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)
41. Міністерство охорони здоров'я України Головний державний санітарний лікар України Постанова №25, від 21.05.2020 року Про затвердження Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0025488-20#Text> (2024.05.01.)
42. Наказ МОЗ від 28.03.2020 № 722 Організація надання медичної допомоги хворим на коронавірусну хворобу (COVID-19) <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0722282-20/ed20200328#Text> (2024.05.01.)
43. КМУ, Постанова від 11 березня 2020 р. N 211, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-2020-%D0%BF#Text> (2023.10.02.)
44. КМУ, Постанова від 9 грудня 2020 р. N 1236, URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP201236?an=1> (2023.10.02.)
45. ДБН України, заклади освіти, ДБН В.2.2-3:2018 URL: https://e-construction.gov.ua/files/new_doc/3022068632608834607/2023-01-23/dcf82daf-c246-4d42-8b05-708c74a8f867.pdf (2024.05.01.)
46. Постанова КМУ від 27 червня 2023 р. № 651 Про відміну на всій території України карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vidminu-na-vsii-terytorii-ukrainy-karantynu->

vstanovlenoho-z-metoiu-zapobihannia-poshyrenniu-na-terytorii-ukrainy-hostroi-respiratornoi-khvoroby-i270623-651 (2024.05.01.)

47. Закон України Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (2023.10.02.)

MONOGRÁFIÁK, SZAKKÖNYVEK

1. Книга Керівника дошкільного навчального закладу: Довідково-методичне видання / Упоряд. О. А. Копейкіна; Л. В. Гураш. — Харків: Торсінг плюс, 2006.— 512 с. ISBN 966-404-260-9., 59-100. URL: https://torsing.ua/download/library-teacher/kniga_kerivnika_dnz.pdf (2023.10.02.)
2. OROSZ Ildikó: Helyzetkép a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatásról. In. Csátáry György szerk. *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász – Ungvár, 2021. 698.

TUDOMÁNYOS TANULMÁNYOK ÉS SZAKCIKKEK

1. OROSZ Ildikó: *A magyar nyelvű oktatás helyzete Kárpátalján az Ukrán államiság kialakulásának első évtizedében (1989-1999)*. PoliPrint, Ungvár, 2005. 52.
2. PALLAY Katalin: Az ukrán oktatáspolitikai hatása a kárpátaljai magyar tannyelvű felsőoktatásra. *Neveléstudomány* 2019/2. 62. URL: https://real.mtak.hu/95033/1/nevelestudomany_2019_2_56-71.pdf
3. POP Marcel: *A nemzetközi kapcsolatok fejlődésének vizsgálata a semmelweis egyetem egészségtudományi karán*. Budapest, 2012. 25.
4. CSERNICKSKÓ István: *Nyelvpolitika a háborús Ukrajnában*. Ungvár: Autdor-Shark, 2016. 29.
5. OROSZ Ildikó: Helyzetkép a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatásról. In. Csátáry György szerk. *Kárpátalja története. Örökség és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft., Beregszász – Ungvár, 2021. 695.

A VILÁGHÁLÓRÓL FELHASZNÁLT ANYAGOK

1. The Bologna Declaration of 19 June 1999 // European Higher Education Area and Bologna Process. URL: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (2023.10.02.)
2. Український центр оцінювання якості освіти: звіт за результатами соціологічного дослідження https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/ZvitUSAID_ZNO.pdf (2024.05.01.)
3. Регіональні дані ЗНО-2018. URL: <https://zno.testportal.com.ua/stat/2018> (2024.05.01.)
4. ЗНО в Україні (історична довідка) <https://euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1128&-id=4392> (2024.05.01.)
5. Нова українська школа <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0> (2024.05.01.)
6. Як фінансова автономія закладів освіти впливає на якість освіти та збір коштів із батьків <https://eo.gov.ua/yak-finansova-avtonomiia-zakladiv-osvity-vplyvaie-na-iajist-osvity-ta-zbir-koshtiv-iz-batkiv/2021/12/20/> (2024.05.01.)
7. A 2017-es ukrajnai oktatási kerettörvény: a szöveg keletkezéstörténete és tartalma, REGIO 25(3):278-300
8. Діти України і мова освіти. Черговий камінь спотикання, URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28518526.html> (2024.05.01.)
9. Турчинов підтвердив, що не підпише скасування мовного закону URL: https://lb.ua/news/2014/03/03/258040_turchinov_otkazalsya_podpisivat.html (2024.05.01.)
10. Az ukrajnai magyar kisebbség jogai a 2023. január 27-ei állapot szerint és javaslatok a problémák megoldására URL: <https://kmpsz.uz.ua/hirek/az-ukrajnai-magyar-kisebbsseg-jogai-a-2023-január-27-ei-allapot-szerint-es-javaslatok-a-problemak-megoldasara.html> (2024.05.01.)
11. Ukrajna törvényéről az Ukrajna egyes törvényeinek módosításáról az Európa Tanács és annak szervei által a nemzeti kisebbségek (közösségek) jogainak egyes területeit illetően. URL: <https://politic.karpat.in.ua/?p=98450&lang=hu> (2024.05.02.)

12. Проект державного стандарту профільної середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/10/30/HO-proyekt.Derzhstandartu.profilnoyi.serednoyi.osvity-30.10.2023.pdf> (2024.05.02.)
13. Причини та наслідки купівлі документів про підвищення кваліфікації педагогів <https://eo.gov.ua/prychyny-ta-naslidky-kupivli-dokumentiv-pro-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohiv/2024/03/19/> (2024.05.20)
14. З 12 березня запроваджується тритижневий карантин у всіх закладах освіти <https://mon.gov.ua/ua/news/z-12-bereznia-zaprovadzhuyetsya-tritizhnevij-karantin-u-vsih-zakladah-osviti> (2023.10.02.)